

waterschap
**vallei en
veluwe**

2022

Beleidsbegroting

Begroten in roerige tijden

Inhoud

Woord vooraf	5
1 Inleiding	7
2 Kaders	13
Algemene kaders	13
Financiële kaders	13
3 Programma-overstijgende onderwerpen	17
3.1 Klimaatveranderingen - versnellen en verbinden	17
3.2 Veranderopgave: Circulaire economie	20
3.3 Veranderopgave: Energietransitie	22
4 Programmabegroting	25
4.1 Veiligheid	25
4.2 Watersysteem landelijk gebied	29
4.3 Wonen en zuiveren	34
4.4 Besturen en belastingen	38
5 Begroting en meerjarenraming per kostendrager	43
5.1 Begroting per kostendrager	43
5.2 Meerjarenraming per kostendrager	44
5.3 Belastingeenheden, -tarieven en lastendrukprofielen	46
5.4 Ontwikkeling schuldpositie	48
5.5 Kwijtschelding en oninbaar	48
6 Besluit ter vaststelling en goedkeuring	51
7 Bijlagen: verplichte paragrafen	53
Weerstandsvermogen	53
Risicoparagraaf	54
Financiering	55
Verbonden partijen	59
Kostentoerekening	60
Bedrijfsvoering	61

Foto Paul Diks

Woord vooraf

Begroten in roerige tijden

We leven in roerige tijden! Dat blijkt steeds nadrukkelijker. Natuurlijk werd de afgelopen anderhalf jaar gedomineerd door de coronacrisis en de effecten daarvan. Maar wellicht verbloemde dat de nog grotere uitdagingen waar we voor staan en dat valt allemaal onder de noemer: het klimaat verandert en wel veel sneller dan tot nu toe gedacht. Afgelopen zomer werd het alarmerende IPCC rapport uitgebracht. Dat rapport maakt duidelijk dat er ingrijpende maatregelen nodig zijn om klimaatverandering het hoofd te bieden en we ons in de tussentijd moeten aanpassen aan die verandering. Op Nederlandse schaal hebben we te maken met tal van ontwikkelingen die allen een claim leggen op de schaarse ruimte in Nederland zoals de woningbouwopgave, energietransitie, landbouwtransitie en natuurbescherming. Het vooralsnog uitblijven van een regeerakkoord, maakt dat grotere kaders voor deze opgaven ontbreken.

Te midden van al deze roerige en onzekere omstandigheden aan ons waterschap de taak om een begroting te maken, die recht doet aan de uitdagingen die spelen in ons gebied.

We werken - naast dat we zorgen voor voldoende en schoon water en veilige dijken - met heel veel energie aan een toekomstbestendige en klimaatrobuuste inrichting van ons gebied. Op hoofdlijnen is dit reeds vastgelegd in onze Blauwe Omgevingsvisie 2050 (BOVI), met een praktische doorvertaling in het Blauw Omgevingsprogramma 2022-2027 (BOP). Omdat we dagelijks de effecten van weers-extremen ondervinden, gaan we versneld aan de slag met dit thema. Met het uitvoeringsprogramma onder de arm gaan we, samen met gebiedspartners, medeoverheden, bedrijven en inwoners, eerder aan de slag in ons werkgebied Vallei en Veluwe.

Voor ons staat centraal dat water en bodem als leidend principe moet worden ingezet bij ruimtelijke ontwikkeling. Dat lukt alleen als alle samenwerkende partijen de opgaven die er liggen centraal stellen. Zo kunnen we gezamenlijk duidelijke keuzes maken. Alleen dan kunnen we Nederland leefbaar houden voor nu en voor toekomstige generaties.

Niet alleen de klimaatverandering biedt ons uitdagingen als waterschap. We willen eveneens toekomstbestendig zijn als het gaat om digitalisering. De ontwikkelingen rondom het digitale loket voor de Omgevingswet, maar ook steeds vaker voorkomende situaties rondom cybercrime, maakt dat we databeheer, informatiemanagement en informatieveiligheid hoog op de agenda hebben staan.

Deze speerpunten vragen mede doorontwikkeling van de organisatie. Wendbaar, professioneel, verbindend, digitaal en duurzaam zijn daarbij de sleutelwoorden. Het tekort aan technisch personeel op de arbeidsmarkt én het tekort aan bouwmaterialen maakt dat de keuzes die wij maken in deze begroting niet alleen bepaald worden door de financiële kaders, maar ook door de beschikbaarheid van personeel en materialen voor uitvoering van onze plannen.

Tot slot. Werken aan water willen én kunnen we niet alleen. Alleen in samenwerking kunnen we de opgaven die voor ons liggen aanpakken, volgens het waterprincipe 'Partnerschap als watermerk'. In woord en in daad. Niet alleen laten we graag zien wat ons waterschap doet, we willen ook van u leren: zodat we samen kunnen optrekken in het vraagstuk klimaatadaptatie. Dat betekent dat u ons duidelijker tegen gaat komen. We vinden het fijn om meer met u in gesprek te zijn. Dat doen onze handhavers, onze gebiedsbeheerders, onze beleidscollega's, ons algemeen, dagelijks en jeugd bestuur en ikzelf. Zo zorgen we samen voor ons leefgebied. Voor nu en voor toekomstige generaties.

Marijn Ornstein, dijkgraaf

Inleiding

De begroting 2022 is opgesteld op basis van de uitgangspunten zoals het algemeen bestuur die met de voorkeursvariant in de voorjaarsbrief 2022 heeft vastgelegd. In de voorkeursvariant zijn middelen opgenomen voor een klimaatrobuust watersysteem en voor informatiebeveiliging en -management. Daarnaast is budget opgenomen voor communicatie, toezicht en handhaving en het op orde brengen van het weerstandsvermogen van zuiveringsbeheer. Deze uitgangspunten zijn noodzakelijk om een aantal basistaken op orde te brengen en te houden en om de ambities uit de BOVI2050 nu en in de toekomst te realiseren en te faciliteren.

Halverwege omkijken

Dit bestuur heeft bij zijn aantreden in 2019 geconstateerd dat het waterschap, met de toen net vastgestelde BOVI2050, beleidsrijk is. De focus kwam daarmee te liggen op verdiepen, concretiseren en starten met de realisatie van de vastgestelde lange termijnvisie. In de Bestuursagenda heeft het algemeen bestuur vijf onderwerpen benoemd die prioriteit hebben: de kwaliteit van de leefomgeving, energietransitie, bodem en droogte, circulaire economie en waterbewustzijn.

Nu, halverwege de bestuursperiode constateren we dat we - ondanks de coronapandemie - flinke stappen hebben gezet. De gewenste verdieping en concretisering van de BOVI2050 heeft zijn beslag gekregen in het Blauw Omgevingsprogramma 2022-2027, in het beleidskader Biodiversiteit, in het adaptieve beleidskader klimaatadaptatie KAKTUS en in de besluitvorming rondom de Regionale Energie Strategieën. De realisatie van de ambities is onder andere terug te vinden in ons nieuwe maaibeeld met aandacht voor biodiversiteit, in de eerste volledige zuiveringsstraat voor de Waterfabriek Wilp, in het plaatsen van zonnepanelen en in de regeling Watersparen. En we zien het ook terug in de uitvoering van ons reguliere werk, zoals bij de planuitwerkingen voor de dijkversterkingen IJsseldijk Apeldoorns Kanaal en Noordelijke Randmeerdijken en bij het vergroenen en klimaatadaptief maken van onze kantooromgeving.

We hebben ons de afgelopen jaren sterk gemaakt voor vernieuwende samenwerkingsvormen en het toepassen van innovatieve technieken die bijdragen aan een toekomstbestendig, betaalbaar en duurzaam waterbeheer. De komende jaren blijven we ons ontwikkelen op dit gebied. Ten aanzien van technische innovaties in de waterketen richten we ons nadrukkelijk op het succesvol afronden van lopende initiatieven en het implementeren van de innovaties in de bestaande bedrijfsprocessen.

Land(schap) in transitie

In deze begroting geven we verder invulling aan de Bestuursagenda en de uitvoering van de BOVI2050. Het landschap waarin wij dat doen is, zowel letterlijk als figuurlijk, in transitie.

De woningbouwopgave, de energietransitie en extensivering van de landbouw en natuurontwikkeling vragen alle ruimte en zetten de draagkracht van het bodem- en watersysteem in ons beheergebied verder onder druk. In een dichtbevolkt land als Nederland is ruimte een schaars goed en hebben ontwikkelingen direct invloed op de kwaliteit van de leefomgeving. Om integraal sturing te geven aan de grote maatschappelijke opgaven is samenwerking in gebieden en regio's cruciaal. Door gezamenlijk duidelijke keuzes te maken kunnen we Nederland leefbaar houden voor nu en toekomstige generaties. Bestuurlijk leidt dit tot nieuwe vraagstukken over bestuurlijke verhoudingen, incongruentie in regio-indelingen en de democratische legitimiteit van samenwerkingsverbanden.

Sociaal-maatschappelijk zien we dat de samenleving langzaamaan weer open gaat na een periode van beperkende corona-maatregelen. De economisch gunstige Ausgangssituatie ten tijde van het uitbreken van de coronapandemie en de omvangrijke steunmaatregelen vanuit het Rijk maken dat we een onzekere periode goed zijn doorgelopen. De Nederlandse economie veert sneller op dan verwacht.

Voor ons als waterschap wordt het de uitdaging om in dit snel veranderende landschap uitvoeringskracht te realiseren, samen te werken en wendbaar te blijven. Uitvoeringskracht omdat klimaatverandering en de kwaliteit van de (toekomstige) leefomgeving juist nu actie van ons vraagt. Samenwerken door samen doen! Met onze gebiedspartners, medeoverheden, organisaties en bedrijven. Wendbaar omdat we niet alles tegelijkertijd kunnen en niet overal zelf aan het stuur hoeven te zitten. Dankzij onze lange termijn visie, worden we in ons werk, onze werkwijzen en onze organisatie steeds opnieuw uitgedaagd. Om de opgaven behapbaar te houden en gericht en transparant keuzes te kunnen maken over onze inzet en rolinvulling, werken we aan een prioriteringssysteem. Hierdoor kunnen we onze capaciteit en financiële middelen gericht inzetten. En dat is nodig omdat we ook een aantal onzekerheden op ons af zien komen die de komende jaren van invloed kunnen zijn op onze inzet, middelen en doelrealisatie.

Spanning op de arbeidsmarkt

De krachtig herstellende economie heeft in een tijdsbestek van enkele maanden de toenemende spanning op de arbeidsmarkt in zijn volle breedte aan het licht gebracht. Op dit moment overschrijdt het aantal vacatures het aantal werklozen. Ook binnen het waterschap merken we dat het lastiger wordt vacatures goed en tijdig in te vullen. Technici, financieel specialisten, landschapsarchitecten, projectleiders, omgevingsmanagers en mensen met een ruimtelijke ordeningsachtergrond zijn gewild en voor de transitie essentieel, maar gelijktijdig schaars. Daarnaast constateren we dat de mobiliteit op de arbeidsmarkt groot is, ook bij ons waterschap. De verwachting is dat in de komende jaren niet zo zeer financiële middelen een beperkende factor zijn voor het tempo van onze investeringen of de uitvoering van ons werk, maar het tijdig kunnen beschikken over voldoende en kwalitatief goed personeel.

Prijsontwikkeling en leverbetrouwbaarheid bouwmaterialen

Door de wereldwijde coronamaatregelen is de productiecapaciteit van bouwmaterialen teruggeschoefd en zijn logistieke problemen ontstaan. Daartegenover staat een grote vraag naar bouwmaterialen. We hebben te maken met sterk stijgende prijzen van hout en stalen halffabricaten. Sinds begin 2021 is de prijs hiervan tussen de 50 en 100% gestegen. Een aantal van de oorzaken is tijdelijk. Het is nog onduidelijk in hoeverre deze oorzaken binnen afzienbare termijn zijn opgelost. Ook de energiemarkt is volop in beweging en we worden geconfronteerd met stijgende energieprijzen.

Doorwerking van onzekerheden in de begroting

Bij de bepaling van de uitgangspunten voor deze begroting in de voorjaarsbrief waren de hiervoor geschetste ontwikkelingen nog niet in deze mate voorzien. In augustus 2021 werd bekend dat de economie na corona een onverwacht sterk herstel laat zien en dat de spanning op de arbeidsmarkt toe blijft nemen. Hierdoor is het op dit moment lastig te voorspellen hoe dit zich de komende periode verder zal ontwikkelen. Gevolg kan zijn dat we minder snel kunnen gaan dan we eerder verwacht hadden. Het is gedurende het begrotingsproces onvoldoende mogelijk gebleken een betrouwbare vertaling te maken van deze ontwikkelingen naar financiële effecten voor de begroting 2022 en de effecten op de doelrealisatie.

De afgelopen jaren hebben we veel aandacht besteed aan het verhogen van de voorspelbaarheid van de begroting. Vanzelfsprekend volgen wij de beschreven ontwikkelingen en de potentiële doorwerking op onze begroting, zodat we tijdig kunnen bijsturen. Mocht dit leiden tot ruimte binnen onze begroting, dan bezien wij op basis van de veerkracht van de organisatie of we extra kansen kunnen benutten of dat we de middelen inzetten voor tariefsegalisatie. De effecten op de doelrealisatie en de financiën komen uiteraard nadrukkelijk aan de orde in de bestuursrapportages in het kader van de beleidscyclus. Daarnaast nemen we beheersmaatregelen.

Beheersmaatregelen

De afgelopen jaren hebben we geïnvesteerd in een financieel gezonde, toekomstbestendige en wendbare netwerkorganisatie die doelmatig haar werkzaamheden uitvoert en medewerkers inhoudelijke uitdagingen biedt. Daar zijn we trots op. We merken bovendien dat we voor nieuwe medewerkers een aantrekkelijke werkgever zijn.

Beheersmaatregelen gericht op voldoende capaciteit

We blijven investeren in onze organisatie, in ons eigen personeel en gaan extra inzetten op verbinding met scholen, universiteiten, recruitment en arbeidsmarktcommunicatie. Door gerichte acties en interventies en een goed strategisch personeelsbeleid beogen we het potentiële risico van personeelsschaarste te ondervangen. We richten ons ook op het retentieprobleem en zoeken mogelijkheden om bestaand personeel vast te houden. Mocht desondanks schaarste optreden dan zullen we keuzes moeten maken, waarbij het op orde hebben en houden van de (wettelijke) basis en de kritische bedrijfsprocessen voorop staan. Temporisering en prioritering van arbeidsintensieve processen en (innovatieve) projecten zal dan op basis van de te ontwikkelen prioriteringssysteematiek plaats moeten vinden.

Beheersmaatregelen gericht op prijsontwikkeling bouwmaterialen en energiekosten

De prijsontwikkeling op de langere termijn van met name bouwmaterialen en energie is in deze turbulente marktsituatie minder goed voorspelbaar. Het is aannemelijk dat binnen een aantal processen en projecten onvoldoende ruimte is om de prijsstijgingen binnen de reguliere begrotingsmarges op te vangen. De oorzaken van prijsstijgingen liggen buiten onze invloedssfeer, maar door tijdig beheersmaatregelen te treffen, zoals het aanpassen van het realisatietempo, kunnen we de gevolgen ervan wel verminderen.

Vertaling en monitoring Blauw Omgevingsprogramma

Gelijktijdig met de vaststelling van de voorliggende begroting stelt het algemeen bestuur het Blauw Omgevingsprogramma (ofwel het BOP, ons Waterbeheerprogramma) vast. Het BOP is de tactische uitwerking van de langetermijnvisie BOVI2050 voor de periode 2022-2027. Deze begroting 2022 vormt daarmee het eerste formele document waarin de doelen uit het BOP zijn opgenomen.

Om te kunnen bewaken in hoeverre we de doelen realiseren tijdens de planperiode is monitoring van het BOP noodzakelijk. Een werkende monitoring die echt betekenis geeft, krijgt vorm door samenhang aan te brengen tussen effecten, doelen, maatregelen en de daarvoor benodigde financiële middelen. Door een koppeling tussen deze componenten kunnen we integrale afwegingen maken, prioriteiten stellen en kunnen we de doeltreffendheid en doelmatigheid beter analyseren.

In deze begroting is een eerste aanzet gemaakt om de effecten en doelen vanuit de BOP te concretiseren; bij voorkeur kwantitatief meetbaar of kwalitatief in beeld of tekst. Doel is om dit in de hele beleids- en verantwoordingscyclus door te voeren. De beleids- en verantwoordingscyclus beslaat hierbij zowel het strategische, tactische als operationele niveau.

De ontwikkeling en implementatie van een dergelijke monitoring vergt echter een meerjarig traject, hetgeen is geborgd in het traject 'concernsturing en brede bedrijfsvoering'. In de voorliggende begroting is een eerste stap gemaakt. Gestart is met een eerste concretisering van een aantal doelen op het programmaniveau vanuit het BOP. Deze zijn opgenomen in hoofdstukken 3 (veranderopgaven) en 4, de programmabegroting.

Leeswijzer

Bij de opzet van de begroting volgen we de lijn van vorige jaren. Naast dit document is ook een digitale omgeving beschikbaar met de kern van de programmabegroting.

In hoofdstuk 2 beschrijven we de kaders voor de begroting 2022 en meerjarenraming.

In hoofdstuk 3 hebben we de programma-overstijgende onderwerpen en veranderopgaven opgenomen.

In hoofdstuk 4 geven we per programma een toelichting op de plannen voor 2022.

In hoofdstuk 5 presenteren wij de begroting en meerjarenraming van de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Op basis van de kostenraming van deze taken berekenen wij de belasting-tarieven en bijbehorende lastendruk voor 2022 en de jaren daarna. We verschaffen inzicht hoe en in welke mate we reserves inzetten, zodat we de lastendrukontwikkeling volgens de uitgangspunten kunnen beheersen. In deze begroting behandelen we het investeringsniveau voor de periode tot en met 2026 en het effect op de schuldpositie. Daarnaast presenteren we de belastingopbrengsten en de kwijtscheldingskosten die we specifiek voor 2022 verwachten.

Hoofdstuk 6 geeft het voorstel weer, waarover het bestuur een goedkeuringsbesluit neemt tijdens de jaarlijkse begrotingsvergadering

In de bijlagen komen de volgende onderwerpen aan de orde: weerstandsvermogen, risico's, financiering, EMU-saldo, verbonden partijen, kostentoerekeningssystematiek en de bedrijfsvoering.

Kaders

Algemene kaders

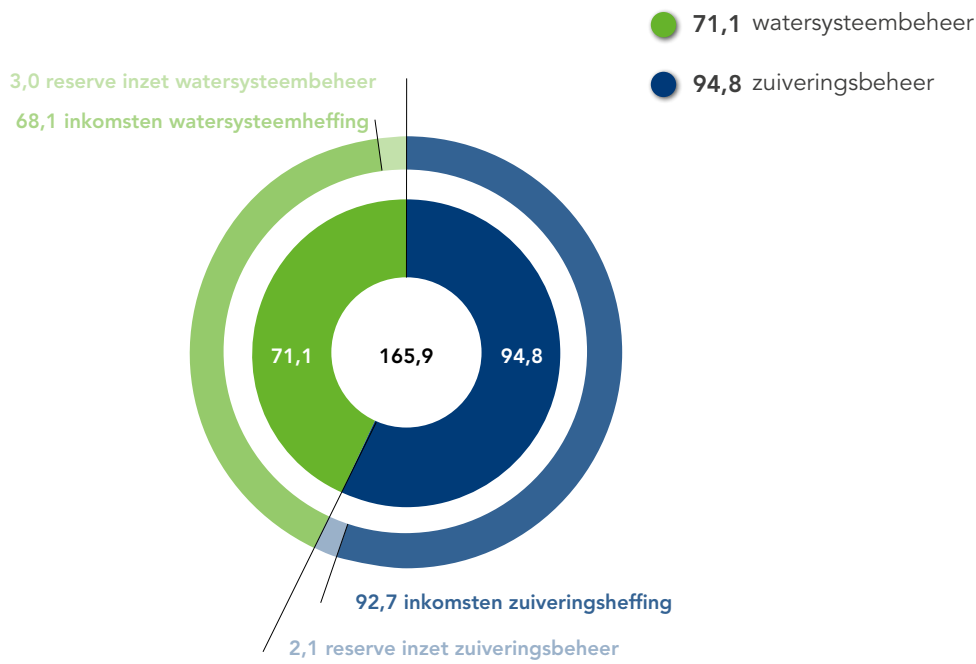
- De algemene kaders voor de begroting zijn:
- De BOVI2050 (BOVI) en de Bestuursagenda zijn de strategische kaders.
 - De doelen uit het Blauw Omgevingsprogramma (BOP) vormen het tactisch kader voor de realisatie.
 - ‘Koers 2027’ is het uitgangspunt voor het continu verbeteren en ontwikkelen van de organisatie.
 - We streven naar een evenwicht tussen de prestatie en onze ranking qua effectiviteit en efficiency om tot best presterende waterschappen in Nederland te horen. Om dit te toetsen gebruiken we benchmarks en andere onderzoeksmethodes.

Financiële kaders

De totale begroting 2022 is in onderstaande diagram weergegeven:

Totaal van de programmakosten 2022

verdeeld naar de twee kostendragers en de daarbij horende belastingopbrengsten in miljoenen

De financiële kaders voor deze begroting zijn gebaseerd op het begrotingskader 2022-2026 (variant 1) uit de voorjaarsbrief 2022 met daarin als basis de meerjarenraming uit de begroting 2021 aangevuld met de lastendrukprofielen en de volgende 6 ontwikkelingen voor de begroting 2022:

- Informatieveiligheid € 0,6 miljoen
- Informatiemanagement € 1,6 miljoen
- KACTUS € 0,9 miljoen
- Kostenstijging Zuiveringsbeheer € 0,9 miljoen
- Communicatiestrategie € 0,4 miljoen
- Doorontwikkeling Toezicht en Handhaving € 0,3 miljoen

In de uitwerking van de voorjaarsbrief naar de begroting heeft een actualisatie plaatsgevonden op de kosten en opbrengsten. Dit laat bij de taak watersysteem beheer tot € 0,1 miljoen lagere kosten zien. Bij zuiveringsbeheer leidt dit tot € 1,2 miljoen hogere kosten ten opzichte van de uitgangspunten van de voorjaarsbrief. Ten aanzien van zuiveringsbeheer is het aantal vervuilingseenheden hoger dan in de voorjaarsbrief doordat de verwachte effecten van de coronacrisis uitblijven. Dat heeft een positief effect op de lastendruk. Vanwege dit positieve effect, dat zich ook voordoet in 2020 en 2021 is het weerstandsvermogen zuiveringsbeheer per 1 januari 2022 weer op het minimum niveau. Hierover volgt een separaat besluit bij de jaarrekening 2021. Deze actualisatie leidt tot lastendrukprofielen in deze begroting die onder het niveau liggen van de lastendrukprofielen die opgenomen waren in de voorjaarsbrief.

De overige financiële kaders voor deze begroting zijn:

- Bestuursakkoord Water;
- CAO en CPB leidend voor loon-, prijs- en rentestijgingen. In 2022 is gerekend met een inflatie van 1,5% en een loonkostenstijging van 3% (inclusief toename pensioenpremie);
- Schuldpositie¹ van maximaal 195% van onze totale inkomsten;
- Een waterschapslastendruk die behoort tot de lagere van Nederland;
- Aparte businesscases bepalen welke toekomstige innovatieve investeringen wij uitvoeren.

Besparingen en efficiency voordelen, meegenomen in deze begroting

Bij het opstellen van de investerings- en de exploitatiebegroting is gekeken naar de mogelijke besparingen en efficiencyvoordelen om binnen de kaders van de voorjaarsbrief te blijven. Dit heeft er toe geleid dat binnen het beheer en onderhoud een nadere prioritering en temporisering heeft plaatsgevonden, onder andere met behulp van het assetmanagement. In de exploitatiebegroting van beheer en onderhoud zuiveringsbeheer is € 0,8 miljoen geprioriteerd om voor beheer en onderhoud op het niveau van de voorjaarsbrief uit te komen (waaronder bouwkundig onderhoud, en incidenteel onderhoud regio's Apeldoorn en Ede).

Deze prioritering en temporisering leidt niet tot een verhoging van het risicoprofiel van de assets. In de investeringen betreft dit een bedrag van € 55 miljoen naar € 34 miljoen. Tevens hebben we een aantal centrale posten (frictiebudget personeel en algemeen innovatiebudget) kritisch beoordeeld. Dat heeft geleid tot een structurele besparing van € 0,5 miljoen.

¹ Conform de definitie in de Nota Schuldpositie (vastgesteld AB 10 oktober 2019).

Programma-overstijgende onderwerpen

In dit hoofdstuk worden de programma-overstijgende onderwerpen en veranderprogramma's weergegeven. De financiële impact van deze programma's is meegenomen in de reguliere programmabegroting (hoofdstuk 4).

3.1 Klimaatveranderingen - versnellen en verbinden

Klimaatmitigatie en -adaptatie zijn stevig verankerd in onze Blauwe Omgevingsvisie (BOVI2050). Vanuit die visie willen we water nadrukkelijker inzetten als een leidend principe in de ruimtelijke ontwikkeling. In het Blauw Omgevingsprogramma (BOP2022-2027) is de beleidsvisie vertaald naar een gebiedsgerichte, tactische uitwerking. In het onlangs vastgestelde "Adaptief beleidskader klimaatadaptatie - KACTUS" staat het versnellen en verbinden met andere opgaven centraal, waarbij de vertaling naar activiteit- en maatregelniveau is gemaakt.

Klimaatadaptatie is een netwerkonderwerp en moet integraal en over organisatiegrenzen worden uitgevoerd. Door opgaven en programma's aan elkaar te verbinden versterkt het resultaat aan beide kanten en levert het synergievoordeel op. Ook het stimuleren van gebiedsgericht werken draagt bij aan het versterken van verbindingen.

Hoeveel sneller?

Waterschap Vallei en Veluwe is zich bewust van de risico's van het veranderende klimaat en de urgentie voor de aanpassingen. We willen substantieel versnellen, maar welk tempo is realiseerbaar?

Allereerst bepalen wij het tempo niet alleen. Met name in spoor 3 (zie pagina 14), Verbindende transities uit het Adaptief beleidskader Klimaatadaptatie - KACTUS, zijn wij sterk afhankelijk van het tempo dat de partners willen en kunnen aanhouden. In dit kader zien wij een enorme urgentie van de woningbouwopgave, de landbouwtransitie en het natuurherstel dat voorkomt uit het stikstofdossier. We verwachten dat partners hierop flink versnellen en dat de invulling van de transities voor een belangrijk deel het waterbeheer van de toekomst bepalen.

Daarnaast is de beschikbaarheid van mensen en middelen doorslaggevend voor het tempo dat we kunnen realiseren. Dit bepaalt dat wij mogelijk minder versnellen dan wij willen en is het noodzakelijk dat we keuzes maken en prioriteren. Dit doen we door prioriteit te geven aan het behalen van betekenisvolle systeemgerichte lange-termijn effecten ten opzichte van maatregelen voor de korte termijn en die meer symptoombestrijding zijn gericht.

Wij vinden het immers essentieel dat het bodem- en watersysteem wordt hersteld, waarbij we uitgaan van de balans tussen gebruikswaarde (economische benutting), belevingswaarde (perspectief burger) en toekomstwaarde (ecologische duurzaamheid) en dat water als leidend principe de inrichting van boven- en ondergrond met elkaar verbindt. Om meekoppelkansen en medefinanciering (synergie-voordeel) te kunnen benutten, is het noodzakelijk tijdig onze kennis, kunde, opgaven, gebiedsanalyses met knelpunten en ons belang in te brengen bij de gebiedsprocessen zoals bedoeld in spoor 3: Verbindende transities van het beleidskader. Kennisvragen moeten we beantwoorden om de effectiviteit van, veelal transitiegerichte, beheer en inrichtingsmaatregelen te kunnen beoordelen. Dit betekent dat wij als waterschap prioriteit geven aan spoor 3: Verbindende transities en spoor 4: Kennisontwikkeling en experimenteerruimte. Daarbij is het natuurlijk een randvoorwaarde dat wij onze basis op orde hebben.

Dit gaan we realiseren

Het “Adaptief beleidskader klimaatadaptatie - KACTUS” is de basis voor hetgeen we in de planperiode uitvoeren. Het algemeen bestuur heeft behoefte aan inzicht in de wijze waarop de versnelling vorm krijgt. In deze paragraaf noemen we een aantal concrete inspanningen die we in dit kader in de periode 2022 en 2023 hebben begroot.

Spoor 1: Basis op orde

De eerste stap is het in kaart brengen van de feitelijke situatie. Hierbij ligt de focus op hoe het natuurlijk bodem- en watersysteem in elkaar zit, in elkaar zou moeten zitten, in hoeverre de huidige situatie daarvan afwijkt en welke bandbreedtes er zijn om te werken aan oplossingen.

Inspanningen:

- In samenwerking met de provincies en Vitens stellen we in 2022 een monitoringsplan op voor een gebiedsdekkend meetnet grond- en oppervlaktewater dat we aansluitend implementeren.
- IWij maken een aansprekende verbeelding, een infographic, van ons watersysteem. Dat enorm helpt bij de bewustwording en het verbeelden van verschillende situaties, zoals de droogte.
- IWe verkrijgen meer inzicht in de grondwateronttrekkingen en actualiseren het VTH beleid en de regelgeving. We passen de preventie- en toezichtstrategie op onttrekkingen aan op basis van de actuele risicoanalyse.
- IWe vinden voorbeeldgedrag belangrijk en voeren daarom intern dialogen gericht op bewustwording. Daarbij voeren we de komende jaren aanpassingen door in beleid en werkprocessen (o.a. assetmanagementplannen) die ervoor zorgen dat onze assets en dienstverlening klimaatbestendig zijn.

Spoor 2: Maatregelen 2021-2023

In het tweede spoor start het waterschap met het realiseren van concrete maatregelen die in de periode 2021-2023 uitvoerbaar zijn en bijdragen aan de inhoudelijke opgave.

Inspanningen:

- Op basis van de evaluatie van en het doelmatigheidsonderzoek naar de “regeling Watersparen” stellen we een stimuleringsregeling op gericht op onder meer het besparen en vasthouden van water.
- De samenwerking in het kader van het Regionaal Adaptatie Plan (RAP) wordt gecontinueerd en daarbij nemen we samen met partners ook maatregelen die gericht zijn op het verminderen van droogte. In het kader van het RAP werken we aan een stimuleringsregeling klimaatbestendige maatregelen.
- Met Vitens, gemeenten en provincie zoeken we naar mogelijkheden om de grondwaterwinningen te flexibiliseren en af te stemmen om wateroverlast te voorkomen (bijvoorbeeld rond de winning Amersfoortse Berg).
- We verkennen met onder meer gemeenten en Vitens de mogelijkheden om in nieuw te realiseren woonwijken water op te slaan en besparende maatregelen op huisniveau te nemen (bijvoorbeeld water in Woudenberg).

- In het kader van het Regionaal Adaptatie Plan (RAP) adviseren we over loofbomen.
- We onderzoeken de mogelijkheden effluent nuttig te hergebruiken of te benutten als aanvulling op het watersysteem. We streven ernaar dit in de planperiode daadwerkelijk op grotere schaal te gaan toepassen.
- In samenwerking met onder meer de papierindustrie werken we aan het concept “Waterrotonde Eerbeek”, dat gericht is op waterbesparing, hergebruik en aanvullen van het watersysteem.
- Vooruitlopend op spoor 3 nemen we op uitgebreide schaal binnen het huidige watersysteem maatregelen om meer water vast te houden in het hoofdwatersysteem. Ook willen we door het automatiseren van stuwen de sturing optimaliseren om wateroverlast te voorkomen en een andere waterverdeling mogelijk te maken.
- We ontwikkelen een afwegingskader voor de inzet van gemalen, zodat we de aanvoer van water in periodes van watertekort kunnen optimaliseren.
- We actualiseren peilbesluiten en streefpeilenplannen versneld en gaan daarbij uit van een herijkte balans tussen het voorkomen van wateroverlast en watertekort.
- We stimuleren het toepassen van maaisel ter verbetering van de sponswerking van de bodem.
- We optimaliseren het risico-gestuurd maaibeheer op basis van de ervaringen van de afgelopen jaren.

Spoor 3: Verbindende transities

De opgaven voor klimaat, natuur, landbouw en verstedelijking moeten we, met het oog op zuinig gebruik van de schaarse ruimte en hun onderlinge interactie, zo veel mogelijk in samenhang aanpakken. We kiezen voor een integrale gebiedsgerichte aanpak.

Inspanningen:

- We hebben in een aantal stedelijke gebieden en in de drie focusgebieden gebiedsprocessen opgestart. Daarnaast hebben of gaan partners in het kader van onder meer het maatregelenpakket stikstof (natuurherstel en landbouwtransitie) en de woningbouwopgave diverse gebiedsprocessen opstarten. Dit vraagt in de periode 2022-2023 vooral inzet van onze medewerkers en meer kennis en expertise op het gebied van Ruimtelijke Ordening om een goede gesprekspartner te zijn. Met behulp van prioritering, inzetten van effectieve samenwerkingsvormen en het vergroten van de beschikbare capaciteit is hier in de begroting in voorzien.
- Uit de gebiedsprocessen komen ook concrete maatregelen naar voren die we in de periode vanaf 2023 realiseren. We zetten in op het benutten van synergievoordelen en het meekoppelen van de benodigde inspanningen en maatregelen, zodat we gezamenlijke doelen versneld kunnen realiseren. We streven ernaar dat we eind 2023 een integrale gebiedsprogrammering hebben en dat we daarbij met gebiedspartners afspraken gemaakt hebben over de realisatie van dit programma.

Spoor 4: Kennisontwikkeling en experimenteerruimte

Inspanningen:

- In 2021 zijn we, in samenwerking met de provincie Gelderland, gestart met het opstellen van een rollende en geprioriteerde kennisagenda. Deze kennisagenda wordt in 2022 verbreed en daarbij zoeken we nadrukkelijk samenwerking met de kennis- en onderwijsinstellingen, partners uit bedrijfsleven en mede overheden. De eerste kennisvragen beantwoord met behulp van analyse en onderzoek zijn inmiddels uitgezet. Als waterschap streven we ernaar in 2024 (tussenmijlpaal) een actueel gebiedsbeeld te hebben, dat realtime inzicht geeft.
- Samen met de gemeente Apeldoorn is, in het kader van het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland, een proeftuin gestart in de agrarische enclave Uddel-Elspeet. De eerste fase van het gebiedsproces Uddel bestaat uit een bureaustudie en het voeren van individuele gesprekken met inwoners, ondernemers en overheden. In fase 2 brengen we met gebiedsateliers de verschillende belangen bij elkaar en richten we een proeftuin in.

Dit gaat het kosten

In het onderstaande overzicht wordt een uitsnede weergegeven van de begroting ten behoeve van de inspanningen gericht op de versnelling op het gebied van klimaatadaptatie. Dit sluit aan bij de financiële kaders die in de voorjaarsbrief zijn meegegeven.

Spoor	Exploitatie 2022 en 2023	Investeringsen 2022 en 2023
1. Basis op orde	€ 0,1 mln.	
2. Maatregelen 2022 en 2023	€ 1,7 mln.	€ 6 mln.
3. Verbindende transities	€ 1,8 mln.	
4. Kennisontwikkeling en experimenteerruimte	€ 0,6 mln.	
Totaal (2022+2023)	€ 4,2 mln.	€ 6 mln.

De totale kosten worden als volgt gedekt:

Exploitatie 2022 en 2023	€ 2,5 mln. uit de bestemmingsreserve
	€ 0,3 mln. bijdrage provincie in verband met de samenwerkingsovereenkomst (SOK)
	€ 1,4 mln. combinatie met eerder begrote inspanningen
Investeringsen 2022 en 2023	€ 1,5 mln. netto investering (te activeren)
	€ 4,5 mln. bijdrage provincie in verband met de SOK

De benodigde capaciteit en middelen voor de inspanningen die gericht zijn op de versnelling, zijn in het kader van de begroting geïntegreerd in de bestuursprogramma’s wonen en zuiveren, watersysteem landelijk gebied en bestuur en belastingen. Vanwege het dynamische karakter zetten we de middelen niet meteen vast voor de hele periode van de meerjarenbeleidsbegroting. We verdelen de genoemde bedragen indicatief naar jaarschijven. Daarbij ligt de focus in eerste instantie op de jaren 2022 en 2023.

3.2 Veranderopgave: Circulaire economie

Dit zijn de doelen uit het BOP

Waterschap Vallei en Veluwe wil in 2050 volledig circulair zijn. We dragen daarin actief bij aan de transitie naar een regionale, circulaire economie. Ons beleidskader Circulaire economie is hierbij het vertrekpunt. Dat betekent een omwenteling in de manier waarop we omgaan met grondstoffen, samenwerkingen en onze leefomgeving.

Door regionaal samen te werken kunnen we met onze maatschappelijke partners kringlopen sluiten en het gebruik van nieuwe grondstoffen, verspilling en afval tot een noodzakelijk minimum beperken. We gaan samenwerkingsverbanden aan om onze grondstoffen en vrijkomende materialen hoogwaardig te hergebruiken.

De rioolwaterzuiveringsinstallaties van het waterschap zijn belangrijke ‘hubs’ waar schoon water, energie (warmte, biogas, waterstof) en grondstoffen (alginaat, struviet, cellulose) worden terug-gewonnen uit rioolwater. Kortom: wij benutten de waarden van water.

BOP-doelen circulaire economie

DUURZAME SAMENWERKING
We dragen actief bij aan de transitie naar een regionale, circulaire economie en participeren heel bewust in samenwerkingsverbanden om daarmee onze doelen te bereiken.

SCHONER EFFLUENT
Minder en schoner effluent draagt bij aan betere leefomgevings-kwaliteit en minder grondwaterschaarste.

HERGEBRUIK ZUIVERINGSSLIB
We gebruiken optimaal onze grootste en kostbaarste reststroom.

SLIM VERMINDEREN EN GEBRUIK VAN BIOMASSA
We streven ernaar om de hoeveelheid biomassastromen te verminderen. Ons maaisel wordt hergebruikt als bodemverbeteraar in circulaire landbouw en het materiaal dat na baggeren vrijkomt gebruiken we hoogwaardig.

Dit gaan we realiseren

Duurzame samenwerking

We beogen de uitvoering van onze projecten te verduurzamen en onze partners in de keten te stimuleren om ook te verduurzamen. Dit hebben we verankerd in ons hernieuwde inkoop- en aan-bestedingsbeleid dat in 2021 is vastgesteld. 2022 staat in het teken van het implementeren van dit beleid. Daarbij streven we bijvoorbeeld naar emissieloze bouwplaatsen en maken we bij dijk-versterkingsprojecten zo veel mogelijk gebruik van gebiedseigen grond.

Omschrijving		2022	2023	2024	2025	2026
% uitvragen aan marktpartijen waarin circulaire economie en/of duurzaamheid expliciet is opgenomen.		50%	100%	100%	100%	100%

De projecten circulaire rwzi Terwolde en Grebbedijk zijn voor ons “gidsprojecten” waar de project-teams verkennen wat het betekent om projecten op een circulaire wijze te realiseren. Tegen welke dilemma’s lopen we aan? Is het mogelijk om duurzaamheid te objectiveren en duurzaamheidswinst te kwantificeren?

Slim verminderen en gebruik biomassa

Door biomassastromen te verminderen en slim in te zetten in de kleine kringloop beogen we minder broeikasgassen uit te stoten en meer organische stof in de bodem te brengen waarmee we onder meer de sponswerking van de bodem willen verbeteren.

Indicator referentie bagger: 25.500 m³/jaar; maaisel: 27.000 ton/jaar; hout: 850 m³/jaar		2022	2023	2024	2025	2026
% hoogwaardig hergebruikte biomassastromen uit ons watersysteem		50%	60%	70%	80%	90%

Schoner effluent

We zuiveren gemiddeld 120 miljoen m³. Hiervan is 55% echt rioolwater (gebruikt water), 31% regen-water en 14% rioolvreemd water. Dat is bijvoorbeeld grondwater dat infiltreert in lekke riolen. Onze ambitie is om een deel van het effluent extra schoon te maken zodat we het kunnen inzetten als alternatief voor grondwateronttrekking. Ook willen we zorgen dat er minder regenwater en rioolvreemd water op onze rwzi’s aankomt.

Omschrijving	2020	2022	2023	2024	2025	2026
Hoeveelheid extra schoon effluent dat kan dienen als alternatief voor grondwater. (m³/jaar)	nihil		200K	450k	450K	900K
Hoeveelheid regenwater en rioolvreemd water dat wordt behandeld op onze rwzi’s (miljoen m³/jaar)	54	52	49	46	43	40

In de waterfabriek in Wilp gaan we ultra schoon water maken.

3.3 Veranderopgave: Energietransitie

Dit zijn de doelen uit het BOP

Ons waterschap is het eerste energieneutrale waterschap in Nederland en als zodanig een voorbeeld op het gebied van de energietransitie.

In 2050 winnen we al onze energie uit hernieuwbare bronnen en is de CO₂-uitstoot met 95 procent verminderd. Nu streven we naar een klimaatpositieve bijdrage aan onze leefomgeving. Met klimaat-positief bedoelen we dat we de (effecten van) uitstoot van broeikasgassen minimaliseren, compen-seren en/of opslaan in de bodem of biomassa. Wij willen bij al ons handelen rekening houden met de vraag: draagt dit bij aan een klimaat positief waterschap? Duurzaam denken en doen zit in ons DNA en is onderdeel van iedere opdracht. We zoeken ambassadeurs die in onze eigen organisatie en daarbuiten verbindingen leggen, inspireren en enthousiasmeren om onze Europese en nationale klimaatdoelen en BOVI-doelen te realiseren.

BOP-doelen energietransitie

ENERGIE BESPAREN
Wij willen de energie-efficiency ten opzichte van het peiljaar 2018 met 30 procent verbeteren. Om dat te bereiken, zullen we ook fundamentele naar onze (zuiverings)processen kijken.

VERMINDEREN EN COMPENSEREN VAN UITSTOOT BROEIKASGASSEN
Wij geven invulling aan de wettelijk bepaalde waterschapstaken en leggen hierover op een transparante en navolgbare wijze verantwoording af. We streven hierbij naar doelmatigheid en efficiency met oog voor voldoende kwaliteit.

ENERGIE DUURZAAM INKOPEN
Alle elektriciteit, warmte en brandstof kopen we duurzaam in. Dit is nodig voor perioden dat de zon niet schijnt en/of het niet waait.

BIOGAS
Ons biogas is een steeds belangrijkere brandstof, die wij inzetten voor de hoogst maatschappelijke waarde; bijvoorbeeld voor industrie, oude stadskernen, mobiliteit en/of eigen gebruik.

ENERGIE DUURZAAM OPWEKKEN
Alle energie die wij gebruiken, wekken wij uiterlijk in 2050 duurzaam op uit zon, wind, water en bodem. Onze eigen arealen zetten wij hiervoor actief in.

Dit gaan we realiseren

Energie besparen

Onze ambitie is om onze energie-efficiency te verbeteren. Energie-efficiëntie houdt in energie besparen bij gelijkblijvende prestaties. Als indicator hanteren we (voorlopig) ons jaarlijkse energie-verbruik. Onze opgave is om ieder jaar 17,5TJ energie te besparen. Dat doen we door slimme regelingen toe te passen in onze processen en door bij (her)investeringen te kiezen voor energie-zuinige oplossingen. Een eerste scan laat zien dat dit een ambitieuze doelstelling is die we mogelijk bij moeten stellen.

Indicator	ref 2018	2022	2023	2024	2025	2026
Energiebesparing in Terajoule (bepalen op basis van energieverbruik in de klimaatmonitor)		17,5	17,5	17,5	17,5	17,5

Geplande projecten waar we in deze planperiode een deel van deze energiebesparing willen bewerkstelligen, zijn onder meer de vervanging en het optimaliseren van de beluchtingssystemen van de rioolwaterzuivering in Apeldoorn.

Verminderen en compenseren van uitstoot broeikasgassen

Met de CO₂ prestatieladder en de klimaatmonitor maken we de emissie van broeikasgassen waarop we direct of indirect invloed hebben, transparant. Doordat we vanaf 2021 duurzame energie inkopen op basis van Nederlandse wind is onze CO₂ voetafdruk bijna gehalveerd. Komende periode verlagen we onze CO₂ voetafdruk verder. Dat doen we bijvoorbeeld door over te stappen naar elektrische bedrijfsauto's en door het onderhoud van onze watersystemen steeds vaker uit te laten voeren met emissiearme apparatuur. Ook zijn we voornemens om onze bedrijfsgebouwen stap voor stap aardgasvrij te maken.

Indicator CO ₂ voetafdruk (conform de CO ₂ prestatie-ladder. In 2019 was onze voetafdruk 38.280 ton)		2022	2023	2024	2025	2026
CO ₂ voetafdruk (ton)		21.000	16.325	15.500	14.500	13.500

Indicator in 2019 verbruik aardgas 233.778 Nm³ (416 ton CO ₂). Doel 2030 aardgasverbruik 0 Nm³		2022	2023	2024	2025	2026
Aantal bedrijfsgebouwen die aardgasvrij gemaakt worden		22	19	16	13	10

Energie duurzaam inkopen

Vanaf 2021 kopen we onze elektriciteit duurzaam in op basis van Nederlandse wind.

Daarmee hebben we deze doelstelling gerealiseerd, mits we ook de komende jaren onze energie duurzaam in blijven kopen.

Biogas

We hebben de ambitie om ons biogas in te zetten voor de verwarming van historische woonwijken, de industrie of om zwaar transport te verduurzamen. Bovendien willen we de hoeveelheid biogas die we niet nuttig inzetten (fakkelen en spuien) verlagen.

Indicator	2020	2022	2023	2024	2025	2026
De hoeveelheid gefakkeld/gespuid biogas (x 1.000 Nm³)	1.074	980	880	800	760	720

In Renkum gebruiken we het biogas dat we te veel produceren in de duurzame brandstofketen. Daarmee voorkomen we dat we biogas moeten fakkelen. Dit biogas wordt ingezet om op de bouw-plaats diesel te vervangen en elektrische werktuigen op te laden. Daarmee verduurzamen we zowel de rwzi als de bouwplaats. Op de rwzi Veenendaal hebben we in 2021 maatregelen genomen om de hoeveelheid biogas die daar gespuid werd, drastisch te verminderen.

Energie duurzaam opwekken

Onze ambitie is om onze eigen energievraag op te wekken uit de primaire bronnen zon, wind en bodem. Met de zonnepanelen wekken we circa 10% op. De geplande windturbine op de rwzi Harderwijk zal vanaf 2025 15% bijdragen.

Indicator		2022	2023	2024	2025	2026
% eigen opwekking energievraag uit primaire bronnen		10%	10%	10%	25%	25%
Hoeveelheid geleverde warmte uit rioolwater- of oppervlaktewater (GJ)						30.000

In Apeldoorn werken we samen met de gemeente en woningcorporaties aan een warmtenet waar de warmte uit het gezuiverde rioolwater van de rwzi Apeldoorn als duurzame bron wordt ingezet. Daarmee beogen we 3000 woningen in de wijk Kerschoten aardgasloos te maken en leveren we een substantiële bijdrage aan de warmtetransitie. In Amersfoort verkennen we met de gemeente en het warmtebedrijf of we ook daar warmte van de zuivering als duurzame warmtebron kunnen inzetten.

Programmabegroting

4.1 Veiligheid

Dit zijn de doelen uit het BOP

We streven naar een zo goed mogelijke bescherming van onze inwoners en ons gebied tegen overstromingen. Onze waterkeringen voldoen minimaal aan de wettelijke normen. Bij het op orde houden en op orde brengen van onze waterkeringen houden wij rekening met andere functies en waarden op en aan de dijk, zoals natuur en biodiversiteit, ruimtelijke kwaliteit en recreatie. Daarbij werken wij zoveel mogelijk samen met inwoners en gebiedspartners.

BOP-doelen waterveiligheid

OP ORDE HOUDEN
We beheren onze waterkeringen doelmatig, rekening houdend met andere functies, waarmee ze blijven voldoen aan de wettelijk gestelde normen.

OP ORDE BRENGEN
We voeren waar nodig dijverbeteringen uit om onze keringen op orde te brengen. Waar mogelijk zoeken of laten we ruimte voor het realiseren van andere ambities en wensen op en aan de dijk voor bijvoorbeeld infrastructuur, natuur en cultuurhistorie.

GEVOLGENBEPERKING
We hebben actuele kennis van de gevolgen van onverhoopte overstromingen in ons beheergebied en adviseren onze gebiedspartners pro-actief hierover bij ruimtelijke plannen of ontwikkelingen en bij calamiteiten (oefeningen).

Dit gaan we realiseren

Op orde houden

Het waterschap heeft een (wettelijke) zorgplicht voor de waterkeringen. Dat vraagt regulier beheer en onderhoud en een periodieke beoordeling aan de gestelde normen. Op basis van het beheer en de toetsing houden wij onze leggers, beheerregister en de onderliggende data voor de waterkeringen actueel.

Voor de primaire waterkeringen langs de IJssel, Nederrijn, Randmeren en Eem hebben wij in 2022 alle 11 dijktrajecten in ons beheer beoordeeld op de omgevingswaarden, zoals zijn vastgelegd in de Omgevingswet. Wij stellen op basis van de veiligheidsurgentie een gebiedsgerichte trajectaanpak op om met de omgeving te bepalen welke (beheers)maatregelen nodig zijn om uiterlijk in 2050 te voldoen aan de geldende omgevingswaarden. Waar nodig geven wij extra aandacht aan de waterkeringen die nog niet voldoen door bijvoorbeeld aanpassing van ons calamiteitenplan, gerichte inspecties, tijdelijke beheersmaatregelen en monitoring.

We toetsen uiterlijk in 2024 onze 47 kilometer regionale waterkeringen. Vervolgens definiëren en programmeren waar nodig (beheers)maatregelen. Van de overige waterkeringen toetsen wij de Hoenwaardkaden in 2022 als onderdeel van het gebiedsproces Hoenwaard 2030 en onderzoeken hoe wij het gebied voldoende veiligheid kunnen bieden. De andere overige waterkeringen gaan wij daarna in de BOP periode toetsen.

Bij het voorbereiden van (beheers)maatregelen en in het beheer en onderhoud zoeken en benutten wij risicogestuurd en gebiedsgericht ruimte om leefomgevingskwaliteit te verbeteren voor bijvoorbeeld biodiversiteit, ruimtelijke kwaliteit en medegebruik.

Indicator	0-sit.	2022	2023	2024	2025	2026
Aantal dijktrajecten primair dat voldoet aan de norm		3	4			
Aantal kilometers regionale waterkering dat voldoet aan de norm	47					
Aantal kilometers overige waterkering dat voldoet aan de norm	60					

Op orde brengen

We realiseren in 2022 de dijkverbetering IJsseldijk Apeldoorns Kanaal en passen maatregelen in voor behoud van de leefomgevingskwaliteit. De dijkverbetering Noordelijke Randmeerdijk realiseren wij volgens planning in 2022 en nemen daarin ook maatregelen om het beheer doelmatiger uit te kunnen voeren. We realiseren uiterlijk in 2027 de dijkverbetering Grebbedijk als een verbrede gebiedsontwikkeling.

Op basis van de veiligheidsbeoordeling en de trajectaanpak starten wij waar nodig met de voorbereiding van verbetermaatregelen langs de IJssel via het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). De programmering vindt plaats op basis van veiligheidsurgentie en is er op gericht uiterlijk in 2050 te voldoen aan de omgevingswaarden. Bij de programmering en voorbereiding van de projecten houden wij rekening met de riviersysteemmaatregelen uit het programma Integraal Riviermanagement (IRM) en zoeken in plaats en tijd naar verbinding met ruimtelijke ontwikkelingen binnen- en buitendijks.

Circulariteit en duurzaamheid zijn uitgangspunt bij het beheren en verbeteren van onze waterkeringen. Dit streven we na door de bestaande waterkering zo goed mogelijk te onderhouden met slim beheer, zodat dijkverbeteringen minder snel nodig zijn. Bij verbeteringen gebruiken wij waar het kan gebiedseigen grond en zoeken actief met gebiedspartners naar combinaties met bijvoorbeeld natuurontwikkeling of grondstoffenterugwinning. Mede door de regelgeving voor stikstof zoeken wij binnen de kaders van het HWBP met de markt naar innovaties voor de inzet van materieel en de toepassing van materiaal.

Omschrijving	0-sit.	2022	2023	2024	2025	2026
Aantal verbeterprojecten HWBP in realisatie		3	2	1	1	1
Aantal HWBP projecten met nevendoelstelling leefomgevingskwaliteit		1				

Gevolgenbeperking

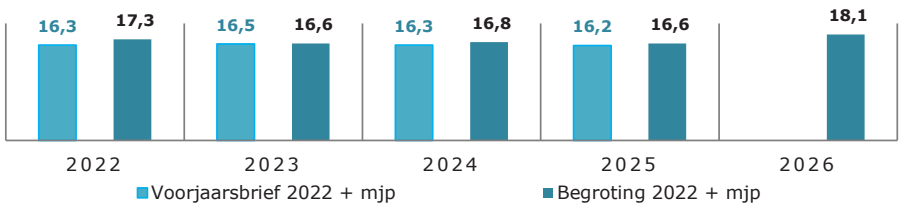
Wij beheren overstromingsscenario’s en informeren en adviseren onze gebiedspartners proactief over overstromingsgevolgen en risico’s. Waar nodig maken wij nieuwe overstromingsscenario’s bijvoorbeeld bij een (grote) ruimtelijke ontwikkeling of aanpassing van het ruimtelijk beleid.

Omschrijving	0-sit.	2022	2023	2024	2025	2026
Aantal actuele overstromingsscenario’s		16				

Dit gaat het kosten

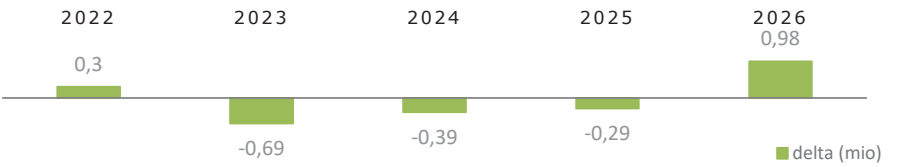
Exploitatie

PROGRAMMAKOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

Bovenstaande grafiek laat de kosten in de planperiode voor dit programma zien. De nieuwe meerjarenraming laat in 2022 een stijging in kosten zien ten opzichte van de voorjaarsbrief. Dit wordt veroorzaakt door:

- de raming van de bijdragen aan het landelijke vereveningsfonds van het HWBP. Voor 2022 is de bijdrage aan het HWBP vereveningsfonds met € 0,3 miljoen naar boven bijgesteld. Deze meerjarenraming is gebaseerd op de nieuwe opgave van de Unie van Waterschappen. Mutaties ten opzichte van de vorige meerjarenraming:

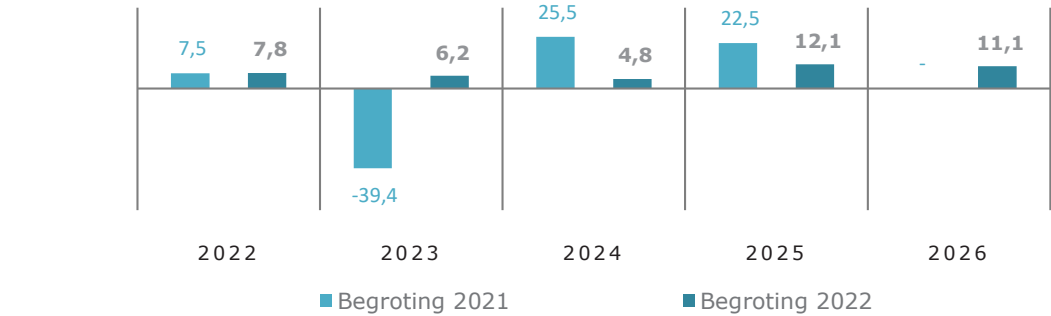
- personele kosten zijn over de hele lijn hoger, met name veroorzaakt door hogere doorbelaste kosten als gevolg van verbeteringen van de bedrijfsvoering (ontwikkelingen uit de voorjaarsbrief), € 0,4 miljoen;
- De kwartiermaker-kosten gebiedsproces Hoenwaard van € 0,15 miljoen zijn overgeheveld vanuit het programma Landelijk.

De € 17,3 miljoen voor 2022 bestaat uit de volgende componenten:

- vereveningsfonds HWBP bijdrage € 10,4 miljoen;
- aanleg, beheer- en onderhoudskosten waterkeringen € 5,8 miljoen;
- muskusrattenbestrijding € 0,9 miljoen;
- overige kosten: met name onderzoek, toetsingen et cetera € 0,8 miljoen.

Investerings

NETTO² PROGRAMMAINVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	2022	2023	2024	2025	2026
NETTO	7,8	6,2	4,8	12,1	11,1
UITGAVEN	23,1	8,4	4,8	25,9	24,9
INKOMSTEN	15,4	2,2	-	13,8	13,8

Projecten in 2022

Planuitwerking en (gedeeltelijke) voorbereiding uitvoering Noordelijke Randmeerdijk, de IJsseldijk Apeldoorns Kanaal en de Grebbedijk.
Hieronder is de meerjarenraming van deze projecten.

NETTO PROGRAMMAINVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN) – WESTDIJK

	t/m 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	vanaf 2027
NETTO	-3,1	13,9	-5,5	-0,7	-	-	-	-
UITGAVEN	6,5	23,5	2,2	-	-	-	-	-
INKOMSTEN	9,6	9,6	7,7	0,7	-	-	-	-

NETTO PROGRAMMAINVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN) – NOORDELIJKE RANDMEERDIJK

	t/m 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	vanaf 2027
NETTO	-0,5	0,7	1,5	-1,1	0,0	-	-	-
UITGAVEN	3,8	1,0	2,4	0,5	0,0	-	-	-
INKOMSTEN	4,3	0,3	0,9	1,5	-	-	-	-

NETTO PROGRAMMAINVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN) – IJSSELDIJK APELDOORNS KANAAL

	t/m 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	vanaf 2027
NETTO	-0,7	-13,6	13,1	3,9	-	-	-	-
UITGAVEN	5,7	3,1	13,1	3,9	-	-	-	-
INKOMSTEN	6,4	16,7	-	-	-	-	-	-

NETTO PROGRAMMAINVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN) – GREBBEDIJK

	t/m 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	vanaf 2027
NETTO	0,9	-3,9	-1,7	3,6	2,8	9,1	9,1	-13,8
UITGAVEN	7,7	2,2	3,7	3,6	2,8	22,9	22,9	-
INKOMSTEN	6,8	6,1	5,4	-	-	13,8	13,8	13,8

NETTO PROGRAMMAINVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN) – HOENWAARD 2030

	t/m 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	vanaf 2027
NETTO	-	-	0,5	0,5	2,0	3,0	2,0	1,4
UITGAVEN	-	-	0,5	0,5	2,0	3,0	2,0	1,4
INKOMSTEN	-	-	-	-	-	-	-	-

2 Indien in enig jaar de nettowaarde < 0, dan is er sprake van een subsidiebijdrage (hetzij bevoorschotting, hetzij afrekening) vanuit het HWBP, die hoger is dan onze uitgaven.

4.2 Watersysteem landelijk gebied

Dit zijn de doelen uit het BOP

We streven naar een toekomstbestendig en klimaatrobuust grond- en oppervlaktewatersysteem, dat passend is ingericht naar de veranderende gebiedswensen. De landbouwtransitie, meer focus op ecologie en waterkwaliteit en de toenemende vervlechting van functies vraagt om een nieuwe kijk op waterbeheer. Daarbij zijn we ons bewust van de eindige maakbaarheid en het toenemend belang van bewustwording en acceptatie bij gebiedspartners.

BOP-doelen watersysteem

ROBUUST WATERSYSTEEM
Wij hebben een robuust, klimaatbestendig watersysteem met balans tussen droogte en wateroverlast met minimaal menselijk ingrijpen.

VERBONDEN WATER
Wij beschouwen water als drager van brede gebiedsdoelen. Daarom zoeken we verbinding met partners en faciliteren vanuit ons netwerk en kennis.

VOLDOENDE ZOETWATER
Wij dragen zorg voor voldoende, schoon grondwater. Dit doen wij in nauwe samenwerking met mede-overheden en drinkwaterbedrijven.

NATUURLIJK WATER
Wij zijn trots op de kwaliteit van ons water. We zetten ons in voor het behoud van deze kwaliteit en benutten kansen voor verbetering.

GOEDE OVERHEID
Wij geven invulling aan de wettelijk bepaalde waterschapstaken en leggen hierover op een transparante en navolgbare wijze verantwoording af. We streven hierbij naar doelmatigheid en efficiency met oog voor voldoende kwaliteit.

Robuust watersysteem

We werken versneld aan de optimalisatie van de watervoorziening in zowel droge als natte perioden. We beschouwen onze wettelijke taken, zoals peilbeheer, vanuit een breder perspectief. Het streven om wateroverlast altijd te voorkomen laten we soms los als blijkt dat lokale overlast nodig is om droogteschade te beperken. Dit vraagt gebiedsgericht maatwerk. Op basis van het lopende onderzoek naar de effecten van peilverhoging en welke bandbreedte in gebieden wenselijk is, gaan we ook na of de normen voor wateroverlast overal nog voldoen. In het landelijk gebied komen verschillende functies voor, waarvan de landbouw en de natuur het grootste ruimtebeslag innemen. In 2022 onderzoeken we of de Waterwijzer Natuur en de Waterwijzer Landbouw van de STOWA kunnen helpen bij het beoordelen van deze complexe vragen.

In 2022 actualiseren wij de peilbesluiten Noordelijke IJsselvallei en Arkemheen. Jaarlijks beoordelen we, geïnitieerd vanuit de toetsing aan de wateroverlastnormen, een deel van ons watersysteem, zodat wij in 6 jaar het volledige watersysteem hebben getoetst. Deze toetsing verbreden we door ook zaken als watertekort, biodiversiteit, ecologie en assetmanagement mee te nemen in de beoordeling.

Binnen het huidig watersysteem zien wij kansen om meer water vast te houden en daarnaast de sturing te optimaliseren met het automatiseren van stuwen. Met een andere waterverdeling kunnen we wateroverlast beter voorkomen. Het project Optimalisatie Watersysteem Twello wordt in 2022 opgeleverd en dient daarbij als voorbeeld. Binnen de drie focusgebieden (Griftsysteem, stroomgebied rond de Lunterense beek en stroomgebied rond de Voorsterbeek) gaan we hiermee in de periode 2022-2023 projecten uitvoeren.

We stimuleren maatregelen gericht op het vergroten van de sponswerking van de bodem en we continueren het beheer waarbij we maaisel benutten als bodemverbeteraar. We zoeken samen met kennisinstellingen naar een indicator (spongiteit) die de eigenschap van een stroomgebied om neerslag op te vangen, te bergen, te infiltreren en eventueel vertraagd af te voeren, inzichtelijk maakt. Dit helpt ons om de effectiviteit van maatregelen te duiden en de effectmonitoring te verbeteren.

Omschrijving	0-sit.	2022	2023	2024	2025	2026
Gebied dat voldoet aan de "herijkte" wateroverlastnorm (met maatwerk voor watertekort)	Resultaat vorige toetsronde	1/6	2/6	3/6	4/6	5/6
Buffercapaciteit bodem- en watersysteem (spongiteit)	Gebieds-specifiek	Opstellen maat en referentiekader		Jaarlijkse verbeterdoelstelling nader te bepalen		

Voldoende zoetwater

We werken samen met partners aan het herstel van de grondwaterbalans. De wijze waarop wij ons inzetten voor een robuust en natuurlijk watersysteem, draagt ook bij aan het herstel van de grondwaterbalans. Het vasthouden en infiltreren van water hoog in het systeem en het inzetten op bodemverbetering verbetert, de sponswerking van de bodem.

Met de provincie Gelderland hebben we een onderzoek uitgezet naar de grondwaterstromen op de Veluwe. Met Vitens onderzoeken we alternatieven voor de huidige winningen en op de Utrechtse Heuvelrug werken we in het kader van de Blauwe agenda met diverse partners samen aan het herstel van het grondwatersysteem. In 2022 wordt de watersysteemtoetsing opgeleverd. Binnen dat proces bepalen we ook welke parameters ons inzicht geven in het doelbereik.

Omschrijving	0-sit.	2022	2023	2024	2025	2026
Reductie disbalans watervraag en -aanbod	Water-systeem-toets	Opstellen referentiekader	Jaarlijkse verbeterdoelstelling nader te bepalen			

Natuurlijk water

Het maatregelenprogramma van de Kaderrichtlijn Water (KRW) is, in vergelijking met de vorige planperiodes, beperkt. De opgave om de doelen te halen is enorm, echter ons handelingsperspectief is beperkt. Waar mogelijk nemen we zelf het initiatief om kansen voor biodiversiteit te verbinden met de klimaatopgave en gebiedsontwikkelingen. Beide provincies zijn bezig met een evaluatie van het natuurbeleid, waarvan verdrogingsbestrijding en ecologische verbindingzones onderdeel zijn. Wij adviseren daarbij en leggen verbindingen met andere beleidsopgaven. Daarom koppelen wij onze doelen over waterkwaliteit, natuurherstel en biodiversiteit onder andere aan de gebiedsgerichte provinciale aanpak die voortkomt uit het stikstofdossier. Naast de KRW opgave zoeken we naar kansen om de ecologische en chemische waterkwaliteit te verbeteren.

Onze zwemwateren zijn van goede kwaliteit en dat willen we zo houden. Echter door de klimaatverandering neemt de druk toe, want meer mensen willen recreëren. Door de toenemende warmte nemen problemen zoals blauwalgen toe.

Omschrijving	0-sit.	2022	2023	2024	2025	2026
Voldoet aan eisen KRW (inrichting)	Resultaat vorige toetsronde	10%	20%	30%	50%	80%
Voldoet aan zwemwaternorm	Norm	100%	100%	100%	100%	100%

Verbonden water

Bij de realisatie van projecten nemen we de inzichten over klimaatadaptatie mee in het (her)definiëren van de opdracht en zorgen wij ervoor dat projecten integraal benaderd worden. Zo komen we tot een robuust en natuurlijk watersysteem, dat bijdraagt aan het in stand houden van de zoetwatervoorraad.

In 2022 starten we met de renovatie van gemaal Terwolde, waarbij we parallel met partners en ondersteund door de Erfgoed Deal werken aan het erfgoedherstel en het klimaatadaptiever maken van de middeleeuwse polder Nijbroek. De gebiedsgerichte aanpak Waardevol Brummen krijgt een vervolg in de planuitwerking. Voor de drie focusgebieden (Griftsysteem, stroomgebied rond de Lunterense Beek en stroomgebied rond de Voorsterbeek) stellen we samen met partners in 2022 een gebiedsagenda op en we sturen erop dat dit in 2023 resulteert in een (uitvoeringsgericht) gebiedsprogramma.

Alleen door een goede verbinding met de diverse gebiedspartijen kunnen we onze doelen bereiken. De transitie van de landbouw brengt uitdagingen en kansen met zich mee. Wij willen de sector helpen bij deze transitie, aangezien deze transitie kan bijdragen aan systeemherstel. Daarbij kiezen we een actieve rol en zoeken op lokaal niveau de verbinding op. We onderzoeken samen met LTO en andere gebiedspartners hoe we de effectiviteit van onze inzet rondom agrarisch waterbeheer en het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) kunnen verhogen. Binnen de Regiodeal Foodvalley doen we in 2022 met proeftuinen ervaring op met bodemmaatregelen.

Onze adviserende rol voor partners kunnen we alleen blijven spelen als we onze specialistische kennis op het gebied van bodem en water blijven ontwikkelen. Ook dit doen we niet alleen, we trekken samen op met mede overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen. Zo maken we met de provincie Gelderland een gezamenlijke kennisagenda en dragen we bij aan diverse onderzoeken binnen TKI (Topsector Kennis en Innovatie).

We zijn voornemens eind 2021 een nieuwe Samenwerkingsovereenkomst (SOK) af te sluiten met de provincie Gelderland, waarmee we de samenwerking met de provincie nog verder willen intensiveren. De SOK heeft een adaptief karakter en omvat afspraken over gebiedsprocessen en uit te voeren projecten binnen de thema's "Agrarisch waterbeheer", "Natura 2000 en beekherstel", "Kaderrichtlijn Water en Ecologische verbindingzones" en het thema "Klimaat en droogte".

Omschrijving	0-sit.	2022	2023	2024	2025	2026
Mate van systeemherstel in gebiedsprocessen (water als leidend principe) INITIEREND	Uitkomst systeem-analyse	3 gebiedsprocessen met als resultaat gebiedsagenda (2022) en gebiedsprogramma (2023)		Uitvoeren maatregelen gebiedsprogramma		
Mate van systeemherstel in gebiedsprocessen (water als leidend principe) PARTICIPEREND	Uitkomst systeem-analyse	Tempo primair bepaald door derden en participatie op basis van eigen opgave en toegevoegde waarde				

Goede overheid

Het beheer en onderhoud van het watersysteem blijft onze primaire focus. Dit komt echter in een nieuw licht te staan. Het waterbeheer is complexer geworden doordat er steeds meer doelen bediend moeten worden. Schouwvoering, maaibestekken en vervangingsinvesteringen worden steeds meer integraal benaderd. Meer vegetatie laten staan draagt bij aan het vasthouden van water (de groene stuw), circulariteit, energie en biodiversiteit. Wij evalueren ons maaibeleid en nemen de resultaten mee voor verdere optimalisatie. Bij vervangingsinvesteringen houden we rekening met de principes van duurzaam bouwen.

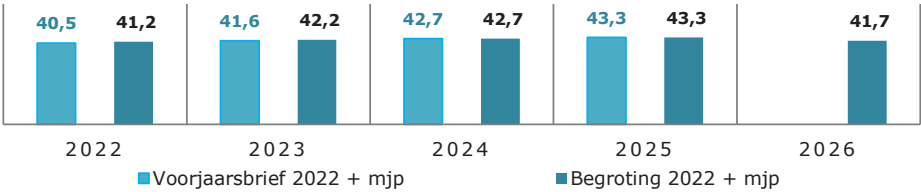
Door de implementatie van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) verbeteren we de dienstverlening aan burgers en bedrijven verder. Dit vraagt dat we onze datastructuur aansluiten op de landelijke infrastructuur en dat wij onze basis in bijvoorbeeld de legger en beheerregister, goed op orde hebben en houden. In 2022 blijft dit een belangrijk speerpunt in de bedrijfsvoering.

Omschrijving	0-sit.	2022	2023	2024	2025	2026
Toepassen voor bodemverbetering geschikt maaisel	Afzet 2021	+10%	+20%	+30%	+40%	+50%
Legger- en beheerregister op orde	Norm	80%	90%	95%	95%	95%

Dit gaat het kosten

Exploitatie

PROGRAMMAKOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

De verhoging in de meerjarenraming wordt veroorzaakt door:

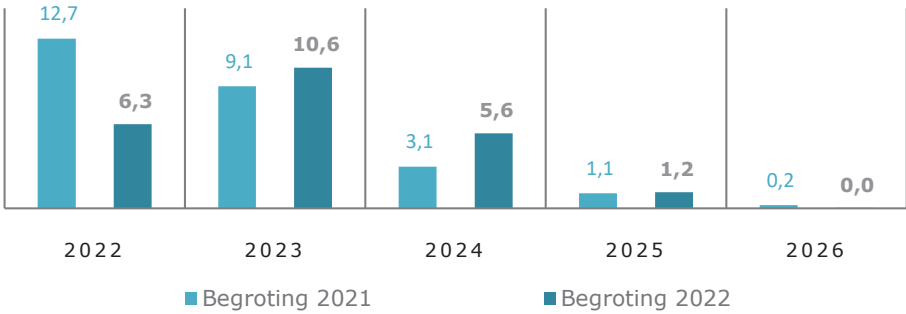
- personele kosten die over de hele lijn hoger liggen, met name veroorzaakt door hogere doorbelaste kosten als gevolg van verbeteringen van de bedrijfsvoering (ontwikkelingen uit de voorjaarsbrief), € 0,3 miljoen;
- ombouw smalspoor naar breedspoor Veessen-Wapenveld is doorgeschoven vanuit 2021, € 0,1 miljoen.
- Eenmalige daling in 2026 van vrijval subsidiegelden voor de door ons gemaakte uren van de SOK-projecten (SOK = Samenwerkingsovereenkomsten), € 2 miljoen.

De € 41,2 miljoen voor 2022 is te verdelen in de volgende componenten:

- Beheer- en onderhoudskosten, waaronder baggerwerken totaal € 20,3 miljoen;
- Nieuw te bouwen watersysteem gerelateerde werken € 4,0 miljoen;
- Kapitaallasten in exploitatie genomen werken € 6,0 miljoen;
- Plannen en onderzoeksgeld € 5,9 miljoen (waaronder natuurlijk oppervlaktewater, robuust watersysteem, blauwe diensten en voldoende zoetwater);
- Monitoringskosten € 2,7 miljoen;
- Instrumentarium, zoals peilbesluiten, legger- en beheerregister € 1,4 miljoen;
- Muskusrattenbestrijding € 0,9 miljoen.

Investeringsen

NETTO PROGRAMMAINVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	2022	2023	2024	2025	2026
NETTO	6,3	10,6	5,6	1,2	0,0
UITGAVEN	11,9	14,8	6,4	2,1	1,8
INKOMSTEN	5,6	4,3	0,8	0,9	1,8

Het programma Watersysteembeheer landelijk gebied bevat € 13,4 miljoen aan nog te ontvangen subsidies (2022-2026). Deze subsidies vloeien voort uit het KRW, POP3 en HWBP.

De bruto-meerjarenraming (vanaf 2022) is in grote lijnen op te delen in de volgende onderwerpen:

- Gemaal Terwolde € 7,9 miljoen;
- Nieuw: Initiatieven Klimaatadaptatie € 6,0 miljoen;
- Sluizen Noordelijke Randmeerdijk € 2,8 miljoen;
- Aanleg en verwerving waterlopen en bouw kunstwerken € 7,8 miljoen;
- Projecten in het landelijk gebied (o.a. beschoeiingen) € 8,4 miljoen;
- Projecten in het stedelijk gebied (o.a. beschoeiing Harderwijk) € 1,6 miljoen.

Van de geraamde bruto uitgaven in 2022 is € 7,4 miljoen opgenomen voor de renovatie van de gemalen. Nieuw zijn maatregelen vanuit het thema klimaatadaptatie € 1,5 miljoen. Restant is de reguliere aanleg en verwerving waterlopen projecten in het landelijk en stedelijk gebied.

4.3 Wonen en zuiveren

Dit zijn de doelen uit het BOP

Wonen en zuiveren omvat het hele proces van het verwerken van extreme neerslag en inzameling van stedelijk en industrieel afvalwater in bebouwd gebied, tot aan het lozen van effluent in het watersysteem.

In het stedelijk gebied houden we water zoveel mogelijk lokaal vast en infiltreren het in de bodem door onder andere vergroening en verblauwing (meer groen en water in de stad). Deze klimaat-adaptatie bevordert niet alleen de biodiversiteit, het draagt ook bij aan het waterbewustzijn en het verhogen van de leefbaarheid. In de samenwerkingsverbanden met gemeentes implementeren we klimaatadaptatieve maatregelen en verbeteren we het huidige watersysteem en rioolstelsel. We werken voortdurend aan het efficiënt onderhouden, optimaliseren en verduurzamen van bestaande installaties en streven naar circulariteit door terugwinning van energie en grondstoffen. Met een zo schoon mogelijk effluent kunnen we onder andere KRW-doelen realiseren.

BOP-doelen wonen en zuiveren

WATER INCLUSIEF
We werken aan een robuust watersysteem in een waterinclusieve bebouwde omgeving.

WATERTOEKOMST
We bereiden ons waterzuiveringssysteem voor op nieuwe opgaven en het hergebruik van onze grondstoffen.

WATER ZUIVEREN
We houden het goed functioneren van onze waterzuiverende installaties op orde.

Dit gaan we realiseren

Waterinclusief

Door middel van het SWIB (Stedelijk Water In Beeld) proces werken we aan drie subdoelen van waterinclusief. Dat zijn de realisatie van de NBW en KRW doelen, het realiseren van een robuust watersysteem en het vergroten van de biodiversiteit en beleving van water in bebouwd gebied.

Om alle ruimtelijke ontwikkelingen/plannen in ons beheergebied klimaatbestendig, waterinclusief en volgens het uitgangspunt van water en bodem als ordenend principe te ontwikkelen, zorgen we ervoor dat we zo vroegtijdig mogelijk participeren bij nieuwbouw ontwikkelingen van gemeenten en projectontwikkelaars in ons gebied. We zijn actief betrokken bij de grote verstedelijkingsopgaven van de regio Zwolle, Amersfoort en Arnhem-Nijmegen-Foodvalley, zodat water en bodem ook een belangrijke rol spelen bij de besluitvorming over waar de komende jaren gebouwd gaat worden.

In 2020 is het Regionaal Adaptatie Plan (RAP) opgesteld als uitvoeringsprogramma van de drie Deltaplan Ruimtelijke adaptatie (DPRA) werkregio's die samen de Manifest Regio vormen. We werken daarbij responsief samen met gebiedspartners (zoals gemeenten, maar ook met provincie, Vitens en andere partijen), aangezien klimaatadaptatie van stedelijk gebied veelal aanpassing vergt van de openbare ruimte.

Tot slot willen we ook inwoners en bedrijven stimuleren om klimaatadaptatie en biodiversiteit goed mee te nemen in hun plannen en projecten met als uiteindelijk doel gezondere en leefbaardere steden en dorpen.

Omschrijving	0-sit.	2022	2023	2024	2025	2026
Het watersysteem voldoet aan de omgevingswaarden van waterkwaliteit en wateroverlast.	Het aantal NBW en KRW knelpunten in stedelijk gebied is beperkt. Een goed overzicht ontbreekt op dit moment.	Opstellen referentiekader	Jaarlijkse verbeterdoelstelling nader te bepalen			
De biodiversiteit en beleving van water in bebouwd gebied is toegenomen.	0-situatie moet nog in beeld gebracht worden op basis van Ecoscan rapportages sinds 2014	Opstellen referentiekader	Jaarlijkse verbeterdoelstelling nader te bepalen			

Water zuiveren

We verbeteren onze bestaande installaties en processen en we houden ze op orde. We halen meer resultaat uit onze huidige zuiveringen, energie- en grondstoffenfabrieken. We omarmen het gedachten-goed van de circulaire economie en vertalen dat naar betere verduurzaming van onze huidige installaties en werkprocessen. Daarbij streven we naar een lager verbruik van chemicaliën en energie.

Omschrijving	0-sit.	2022	2023	2024	2025	2026
Nalevingspercentage afnameverplichtingen en effluenteisen	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Functionele en technische beschikbaarheid transport en zuiveringen	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.	P.M.

In 2022 worden o.a. de volgende zaken opgepakt:

- De rwzi Terwolde wordt vernieuwd. Door ontwikkelingen bij de Waterfabriek Wilp willen we bij de rwzi Terwolde een grotere capaciteit realiseren om de risico's bij de Waterfabriek Wilp te verkleinen. De gevolgen hiervan zijn in deze begroting meegenomen. In 2022 zetten we de nieuwbouw voort.
- De komende jaren renoveren we de rwzi Hattem. De projectvoorbereiding wordt in 2022 opgestart.
- Om de stikstofproblematiek op de rwzi Amersfoort het hoofd te bieden, treffen we de komende jaren optimalisatiemaatregelen. Maatregelen zijn noodzakelijk om te voldoen aan de lozingsvergunning.
- In 2022 willen we verdergaande stappen zetten naar een Duurzame Regio Zuid (DRZ). Het komende half jaar werken we plannen uit voor het centraal slibvergisten, waaronder voor de slib- en gaslijnen van rwzi Ede, Renkum, Woudenberg en Veenendaal. In 2022 stellen we een uitvoeringsontwerp op voor aanpassingen aan de waterlijn, aanvullende voorzieningen voor stikstofreductie vanwege KRW-eisen en centralisatie van gistingen in Ede.
- Onder andere vanwege de stikstofproblematiek van de afgelopen jaren stellen we een lange-termijn-visie op voor de rwzi Apeldoorn. Daarbij kijken we onder andere naar alternatieve locaties, hergebruik effluent, mogelijke aanscherping van effluentnormen.
- We bewaken via assetmanagement de functionele en technische beschikbaarheid van transport- en zuiveringsassets.
- De komende jaren moeten alle ontwateringscentrifuges Apeldoorn, Amersfoort en Ede van het waterschap worden vervangen. In 2022 starten we de projectmatige voorbereidingen.

Watertoekomst

Water is voor de samenleving van onschatbare waarde. Om die waarde ook in de toekomst veilig te stellen, verleggen we onze grenzen, kijken we anders, denken we dwars en omarmen we innovaties. Wij zien water als grondstof en zoeken naar een lokale toepassing in de kringloop. Daarbij stemmen we de uiteindelijke waterkwaliteit af op de lokale omgevingsbehoefte. In onze ogen bestaat er straks geen afval meer doordat we alle reststromen verwaarden. Iedere dag een beetje minder afval.

Onze subdoelen voor watercyclus, circulair en energie uit het BOP waarmee we ons waterzuiverings-systeem voorbereiden op nieuwe opgaven en het hergebruik van onze bronnen, zijn:

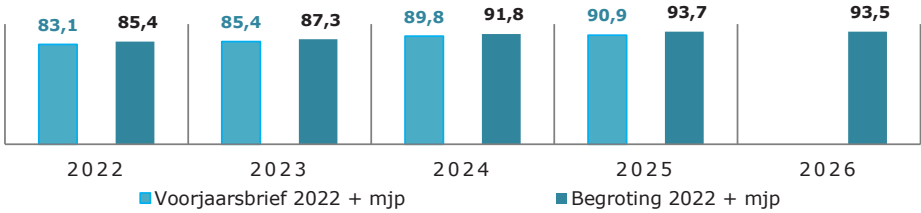
Omschrijving	0-sit.	2022	2023	2024	2025	2026
Jaarlijks chemicaliënverbruik en energieverbruik en CO ₂ -emissie hiervan	P.M.	Jaarlijkse verbeterdoelstelling nader te bepalen				
Aandeel eigen gebruik van biogas in WKK's	100%	100%	99%	99%	99%	95%
Jaarlijkse slibafzet naar eindverwerking (ton/jaar)	P.M.	Jaarlijkse verbeterdoelstelling nader te bepalen				

We ontwikkelen strategieën om veranderopgaven zoveel mogelijk een plek te geven bij herinvesteringen, bijvoorbeeld voor hogere verwaarding van biogas en reductie van CO₂-emissie. Met partner GMB doorlopen wij een ontwikkeltraject voor duurzame technologieën voor slibeindverwerking, gericht op verwaarding. Doel hiervan is om uiteindelijk deze duurzame wijze van slibverwerking ook daadwerkelijk te realiseren. Afval wordt hierbij zoveel mogelijk beperkt. Met de Waterfabriek Wilp zetten we een stap naar de zuivering van de toekomst, die een bijdrage levert aan minder emissies van broeikasgassen en een meer circulaire inzet van grondstoffen en van schoon water.

Dit gaat het kosten

Exploitatie

PROGRAMMAKOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

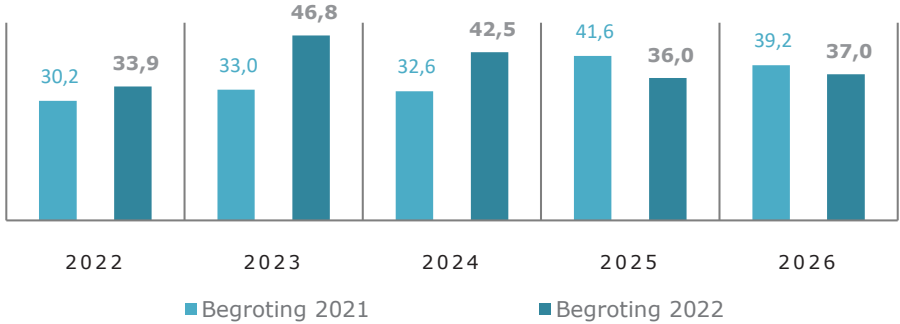

- Bovenstaande grafiek laat de kosten in de planperiode voor het programma Wonen en zuiveren zien. De oorzaken van de verhoging in de meerjarenraming zijn:
- dat de personele kosten over de hele lijn hoger liggen, veroorzaakt door hogere doorbelaste kosten als gevolg van verbeteringen in de bedrijfsvoering (ontwikkelingen uit de voorjaarsbrief), € 1,9 miljoen en door meer uren in dit programma (verschuiving vanuit de andere programma's);
 - dat de kapitaallasten gemiddeld genomen € 0,25 miljoen boven de trend van de voorjaarsbrief liggen;
 - dat de inkoopprijs (klikprijs) van elektra vanaf 2023 met € 0,65 miljoen stijgt, vooral vanwege CO₂ rechten per 2023.

- De ruim € 85 miljoen voor 2022 is te verdelen in de volgende componenten:
- Nieuw te bouwen waterketen gerelateerde werken € 9,5 miljoen;
 - Kapitaallasten in exploitatie genomen werken € 22,8 miljoen;
 - Beheer- en onderhoudskosten € 36,7 miljoen;
 - Afzetkosten restproducten € 5,9 miljoen;
 - Plannen en onderzoeksgeld € 7,4 miljoen, waaronder blauwe diensten stedelijk, integrale onderzoeksprojecten waterzuivering en meten en monitoren;
 - Samenwerking met de gemeenten onder de noemer, “Ontvlechten Waterstromen” € 1,5 miljoen (alleen voor 2022);
 - Rijksheffing effluent en afvalwaterbehandeling door derden € 1,6 miljoen.

Investeringsen

NETTO PROGRAMMAINVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	2022	2023	2024	2025	2026
NETTO	33,9	46,8	42,5	36,0	37,0
UITGAVEN	34,5	47,8	42,5	36,0	38,0
INKOMSTEN	0,6	1,0	0,0	-	1,0

- Toelichting
- De circulaire projecten in de regio Voorst vormen de grootste post in de meerjarenraming (€ 69,5 miljoen): aanpassing rwzi Terwolde en nieuwbouw Waterfabriek Wilp, Life Water Factory inclusief de aanpassing van het transportsysteem in Voorst. In 2022 is hiervoor € 19,6 miljoen geraamd.
 - Overige investeringen in zuiveringstechnische werken € 86 miljoen, waarvan € 8,9 miljoen in 2022.
 - Projecten in slibinstallaties ruim € 42 miljoen, hiervan staat ruim € 28 miljoen voor een centrale in Regio Zuid (Ede) gereserveerd. In 2022 wordt € 3 miljoen geïnvesteerd op de locaties Apeldoorn, Nijkerk en Ede.
 - Projecten in het stedelijk gebied bedragen in de planperiode ruim € 5 miljoen, waarvan € 0,8 miljoen in 2022.
 - Investeringsen in de transportstelsels is € 17,4 miljoen, waarvan € 2 miljoen in 2022 staat gepland.
 - Investeringsprojecten in kader van energietransitie (zon) en circulaire economie (Kaamera) worden eind 2021, begin 2022 afgerond. In 2022 is voor deze projecten nog € 0,2 miljoen opgenomen.

4.4 Besturen en belastingen

Het is voor onze organisatie in 2022 de uitdaging om de in de coronaperiode opgebouwde vaardigheden en nieuw ontwikkelde werkwijzen vast te houden. Met de realisatie van het hybride werken en de digitalisering zorgen we dat onze de collega's elkaar ontmoeten waar nodig en werken waar kan. Bij de terugkeer na de coronapandemie hebben we aandacht voor de zachte kant van de organisatie. Dit draagt bij aan de duurzame inzet van onze mensen en verduurzaming van de organisatie. In 2022 draagt het programma Besturen en belastingen bij aan de verdere ontwikkeling van de organisatie en verbinding met onze partners met de uitvoering van het beleidsplan VTH 2022-2027, de nieuwe communicatiestrategie 2021-2027 en de I-visie. In de zomer van 2022 treedt hopelijk - na een jarenlange voorbereiding met onze partners - de Omgevingswet in werking.

Dit gaan we realiseren

Omgevingswet

Vooralsnog treedt de Omgevingswet in werking op 1 juli 2022 in plaats van 1 januari 2022. In de voorbereiding hierop houden we vast aan onze strategie; extern georiënteerd en verandergericht. |We benutten de door het uitstel ontstane ruimte om het participatiebeleid en een beleidsrijke verordening vanuit de BOVI thema's op te stellen. Ondanks de moeizame ontwikkeling van de landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) blijven we, samen met onze partners, kennis en ervaring opdoen over het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), zodat we onze eigen documenten kunnen publiceren. We gaan door, in de geest van de Omgevingswet, met het werken aan de borging in de organisatie. Conform de monitoringsplicht van de Omgevingswet stellen we een monitoringsplan op. Daarbij worden de beleidseffecten digitaal in beeld gebracht. Net als wij collega overheden vragen te participeren, worden wij ook uitgenodigd bij de ontwikkeling van Omgevingsvisies, -programma's, -plannen en ruimtelijke initiatieven van derden. Wij bereiden ons daar nu al op voor. Dat gaan we intensiveren in 2022 om zo de inbreng van duurzame water- en bodemsystemen in het ruimtelijke domein te borgen.

Digitale transformatie en I-visie

Met de I-visie ontwikkelt ons waterschap zich naar een digitaal waterschap dat mensgericht en data-gedreven is. De I-visie focust tot en met 2023 op de realisatie van een goed fundament binnen de drie sporen van toekomstbestendige systemen, digitale transformatie en de digitale netwerkorganisatie.

Tot 2023 is het doel van het spoor toekomstbestendige systemen dat we een stabiele, schaalbare en veilige infrastructuur realiseren. Hiertoe ontwikkelen we een infrastructuurstrategie. Toekomstbestendige systemen zijn essentieel om de ontwikkeling naar een digitale netwerkorganisatie mogelijk te maken. We investeren hiervoor in de technische infrastructuur en de organisatie rond de informatievoorziening. Speerpunt hierbij is de verdere professionalisering van de vakgroep informatieveiligheid en privacy.

Voor het spoor digitale transformatie faciliteren we medewerkers in het digitaal en hybride werken en zorgen dat zij toegerust zijn om meer digitaal en data-gedreven te kunnen werken. Hiervoor zetten we leerlijnen in die samen met het Waterschapshuis zijn ontwikkeld. Speerpunt in 2022 is om de geleerde lessen uit het Datalab te borgen in de organisatie. Door de inzet van data en het Datalab krijgen we steeds meer zicht op elke druppel. Een voorbeeld hiervan is dat we data inzetten voor het monitoringsprogramma om de beleidseffecten beter te monitoren. Hierbij zoeken we actief de samenwerking op met onze partners.

Met het werken aan toekomstbestendige systemen en de digitale transformatie wordt het fundament gelegd voor de digitale netwerkorganisatie. Speerpunt is de realisatie van goede digitale dienstverlening. Een voorbeeld is de herinrichting van het Klant Contact Centrum (KCC).

Voor de I-visie zijn in de voorjaarsbrief investeringen tot en met 2024 opgenomen. Voor de opbouw-fase gaat het om een investering van € 400.000 voor 2022 en 2023. Voor de implementatie fase in 2024 is € 700.000 opgenomen.

Voor structurele jaarlijkse investering in de informatievoorziening is in de voorjaarsbrief € 1.800.000 opgenomen. Hiermee lossen we kwetsbaarheden op en versterken we de organisatie om de ontwikkelingen het hoofd te bieden. Ook wordt hiermee de riskmanagement organisatie rond cybersecurity, privacy en data-ethiek geprofessionaliseerd.

Vergunningverlening toezicht en handhaving (VTH)

Vanaf 2022 vormt het Beleidsplan VTH 2022-2027 het strategisch kader voor Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH). Met het plan geeft VTH opvolging aan de uitkomsten van het doelmatigheids-onderzoek van 2021. Dit betekent een betere verbinding tussen bestuur en VTH, waarbij de prioritering in de uitvoering is gerelateerd aan BOP-doelen. Daarnaast vormt de Landelijke Handhavingstrategie het uitgangspunt voor handhavend optreden. De basis van het VTH-Werk is de bescherming van onze assets (waterkeringen, watergangen, grondwater, rwzi's). Binnen deze taakvelden geeft VTH extra aandacht aan grondwateronttrekkingen in de vorm van intensievere controles en betere registraties.

Door de ontwikkelingen die we schetsen in het Beleidsplan VTH 2022-2027 verwachten we dat het huidige budget (inclusief de bij de voorjaarsbrief extra toegevoegde € 250.000) ontoereikend is om alle doelen en taken uit het beleidsplan uit te kunnen voeren. Begin 2022 kwantificeren we de middelen die nodig zijn om strategische keuzes te kunnen maken en eventueel te prioriteren. Vervolgens nemen we de financiële consequenties op in de begrotingscyclus, bij de voorjaarsbrief 2022. Deze voorstellen leggen we ter besluitvorming voor aan het dagelijks bestuur en algemeen bestuur.

Met de komst van de Omgevingswet komen er extra taken bij: Vergunningen eigen dienst, zorgplicht, omgevingstafels, participatie en bescherming van grondwaterkwaliteit. Tot aan de inwerkingtreding oefenen we met onze partners in pilots (DSO, ketensamenwerking en participatie). Dit om de gemaakte werkprocessen en afspraken te ijken, nieuwe verbindingen te leggen met onze partners en de nieuwe werkwijzen eigen te maken. Aanvullend onderzoeken we in 2022 hoe zij op doelmatige wijze een bijdrage kan leveren aan de gebiedsprogramma's uit het BOP. Daarnaast is de verbetering van de interne ketensamenwerking om de actualiteit van de legger en daarmee het DSO te borgen een speerpunt. Tenslotte zetten we ons in 2022 in voor de kwalitatieve doorontwikkeling van VTH.

Voor 2022 zijn de doelen leidend maar is het budget (en daarmee de formatie) een beperkende factor voor de uitvoering van VTH. Prioriteit ligt hierbij op de implementatie van de Omgevingswet en het verwezenlijken van de primaire doelstellingen en de kwaliteitsdoelen. Begin 2022 legt VTH het Uitvoeringsplan (V/HUP) voor 2022 ter goedkeuring voor aan het dagelijks bestuur. In de V/HUP is vastgelegd welke activiteiten VTH in 2022 gaat uitvoeren, waarbij het budget uit de begroting voor 2022 taakstellend is voor de inzet en daarmee prioritering van de doelstellingen.

Calamiteitenzorg

De calamiteitenorganisatie bereidt zich voor op bestaande, nieuwe en ook niet water gerelateerde crises - waaronder bijvoorbeeld cybercrime. Daarvoor ontwikkelen we bestrijdingsplannen en bieden we gericht opleidingen, trainingen en oefeningen aan. Dit doen we samen met omliggende waterschappen, veiligheidsregio's en andere organisaties.

Communicatie en waterbewustzijn

In 2021 heeft het algemeen bestuur de nieuwe communicatiestrategie 2021-2027 vastgesteld. Deze sluit aan bij de lange termijnvisie 2050 (BOVI), de Bestuursagenda en het Blauw Omgevingsprogramma 2022-2027 (BOP). De concrete uitwerking van de communicatiestrategie vindt plaats in het uitvoeringsplan communicatie 2022-2027 dat ter besluitvorming is voorgelegd aan het dagelijks bestuur en ter informatie is verzonden aan het algemeen bestuur.

2022 is de eerste jaarschijf waarin we volgens de nieuwe strategie gaan werken. Tot 2027 blijven we inzetten op het vergroten en versterken van waterbewustzijn, volgens de drie thema's die het algemeen bestuur heeft vastgesteld. Ook werken we aan onze bestuurlijke legitimiteit. Beide thema's vragen een investering in een communicatieve organisatie waarin medewerkers en bestuurders vanuit de visie van het waterschap als ambassadeur optreden. In de geest van de Omgevingswet, ligt de externe focus op het versterken van samenwerking en participatie. Communicatie ondersteunt bij het goed organiseren van participatie en het faciliteren van de samenwerking, vanuit het oogpunt uitnodigen en uitgenodigd worden.

Om de doelen uit de communicatiestrategie te kunnen bereiken is in de voorjaarsbrief € 250.000 structureel opgenomen en € 150.000 incidenteel. De € 250.000 gebruiken we voor het uitbreiden van de formatie, want communicatie is immers mensenwerk. Een deel van dit bedrag besteden we aan een structurele uitbreiding van de vaste formatie (ca. € 150.000) en een deel om structureel flexibele capaciteit in te schakelen waar dat het meest nodig is (ca. € 100.000). De € 150.000 incidenteel is bedoeld voor middelen en activiteiten rond het 10-jarig bestaan in 2022. We gebruiken deze gelegenheid om het waterbewustzijn en het waterschapsbewustzijn extra te stimuleren.

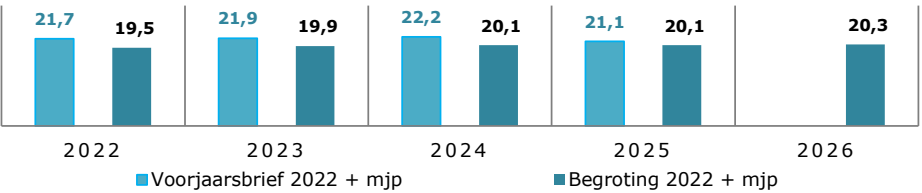
Verkiezingen 2023

Op 15 maart 2023 worden de vierjaarlijkse waterschapverkiezingen gehouden. Wederom op dezelfde datum als de verkiezingen van de Provinciale Staten. In 2022 starten we ambtelijk met de voorbereidingen.

Dit gaat het kosten

Exploitatie

PROGRAMMAKOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

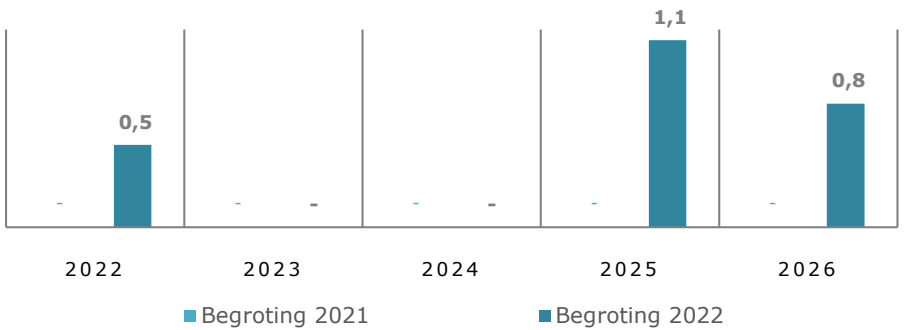

Bovenstaande grafiek laat de kostenraming in de planperiode voor dit programma zien. De bijdrage aan GBLT is structureel verlaagd met € 0,1 miljoen. In de meerjarenraming zijn de extra middelen opgenomen voor communicatie en vergunningverlening en handhaving conform de voorjaarsbrief. De extra kosten van o.a. de extra kosten van Informatiemanagement die bij dit programma wel in de vergelijkingscijfers met de voorjaarsbrief zijn opgenomen, veroorzaken de daling in de meerjarenraming. Deze kosten zijn nu beter toegerekend naar de programma's volgens gebruikelijke kosten-toerekening.

De € 19,5 miljoen voor 2022 is te verdelen in de volgende componenten:

- Belastingheffing en invordering € 7,1 miljoen;
- Bestuurskosten € 3,8 miljoen;
- Vergunningverlening, toezicht en handhaving € 5,0 miljoen;
- Externe communicatie € 1,7 miljoen;
- Verkiezingen € 0,2 miljoen;
- Innovatie € 0,2 miljoen;
- Implementatie Omgevingswet € 0,9 miljoen;
- Calamiteitenbestrijding € 0,2 miljoen;
- Internationale samenwerking € 0,2 miljoen;
- Recreatief medegebruik € 0,2 miljoen.

Investeringsen

	2022	2023	2024	2025	2026
NETTO	0,5	-	-	1,1	0,8
UITGAVEN	0,5	-	-	1,1	0,8
INKOMSTEN	-	-	-	-	-

De geraamde investeringen betreffen met name ICT-middelen, laptops, storage en investeringen inzake nieuw zaakstelsel en hybride huisvesting.

Begroting en meerjarenraming per kostendrager

5.1 Begroting per kostendrager

RESULTAAT PER KOSTENDRAGER (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Saldo 2022-/2021
1. Watersysteembeheer	-4,30	3,29	3,00	-0,29
Netto kosten	61,15	67,59	70,53	2,94
Dekkingsmiddelen niet zijnde belasting opbrengsten	0,09	0,85	0,54	-0,31
Dekkingsverschil	-0,02	-0,12	-0,00	0,12
Belastingopbrengsten	-65,52	-65,03	-68,07	-3,04
2. Zuiveringsbeheer	8,34	2,50	2,10	-0,40
Netto kosten	89,52	87,53	92,85	5,32
Dekkingsmiddelen niet zijnde belasting opbrengsten	1,36	2,21	1,99	-0,22
Dekkingsverschil	-0,02	-0,12	-0,00	0,12
Belastingopbrengsten	-82,51	-87,12	-92,75	-5,62
Resultaat (+ = tekort)	4,04	5,79	5,10	-0,69

Het totale resultaat van € 5,1 miljoen verlies wordt per taak gedekt uit de bestemmingsreserves:

- Watersysteembeheer € 3,0 miljoen en
- Zuiveringsbeheer € 2,1 miljoen

De aansluiting met de netto programmakosten in de programmabegroting specificeren we als volgt:

BEGROTING PER KOSTENDRAGER EXCL. BELASTINGOPBRENGSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Saldo 2022-/2021
1. Watersysteembeheer	61,22	68,32	71,07	2,75
2. Zuiveringsbeheer	90,86	89,62	94,85	5,22
Resultaat voor belastingen	152,08	157,94	165,91	7,97

BEGROTING PER PROGRAMMA (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Saldo 2022-/2021
1. Waterveiligheid	16,44	16,55	17,32	0,76
2. Watersysteem landelijk gebied	34,27	38,44	40,90	2,46
3. Wonen en zuiveren	82,68	80,50	85,41	4,91
4. Besturen en belastingen	17,28	19,63	19,75	0,12
Totaal programma's	150,67	155,12	163,38	8,26
Dekkingsmiddelen niet zijnde belasting opbrengsten	1,45	3,07	2,53	-0,54
Dekkingsverschil	-0,05	-0,25	0,00	0,25
Resultaat voor belastingen	152,08	157,94	165,91	7,97

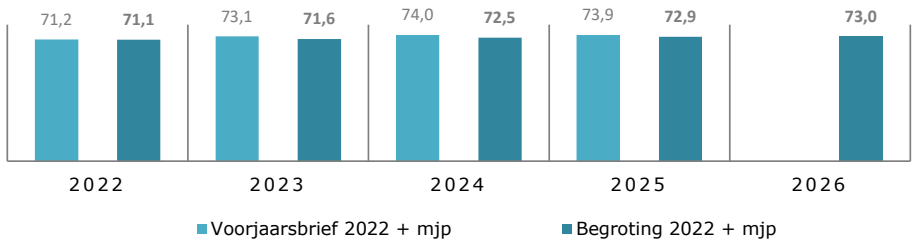
5.2 Meerjarenraming per kostendrager

Watersysteembeheer

De totale kosten in 2022 zijn € 0,1 miljoen lager dan in de voorjaarsbrief is opgenomen. Vanaf 2023 zijn de kosten voor het watersysteembeheer structureel lager. De detailtoelichting is te vinden in de programma's Veiligheid, Watersysteem landelijk gebied en Besturen en belastingen.

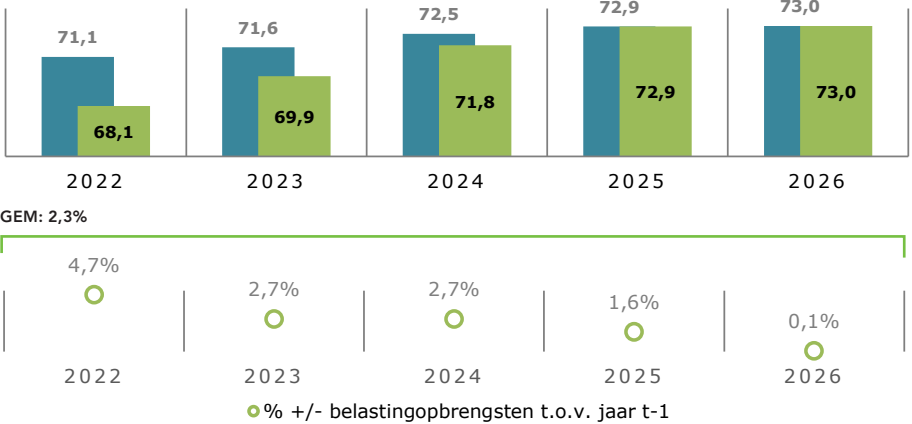
Totale kosten en belastingopbrengsten

TOTALE KOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

De meerjarenprognose van de belastingopbrengsten heeft een gemiddelde procentuele stijging van 2,0% (meerjarenraming begroting 2020 2,5%). De toename in 2021 is lager dan het percentage dat in de meerjarenraming bij de begroting 2020 is aangekondigd: 0,2% (begroting 3,4%). De lagere opbrengststijging in 2021 en meerjarig is conform de uitwerking van het besluit over het wegenarrest (ab 8 juli 2020).

TOTALE KOSTEN³ EN OPBRENGSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

Vanaf 2025 zijn de kosten en opbrengsten in evenwicht. Het meerjarig gemiddelde van de belastingopbrengsten heeft een procentuele stijging van 2,3%.

Resultaat en invloed daarvan op de bestemmingsreserve⁴

Het resultaat wordt jaarlijks beoordeeld per kostendrager en toegevoegd of onttrokken aan de bestemmingsreserves tariefegalisatie. Het resultaat voor deze taak en het effect daarvan op de bestemmingsreserve wordt hiernaast weergegeven in twee grafieken. In 2022 verrekenen we van het begrote verlies € 2,9 miljoen met diverse bestemmingsreserves, zoals de tariefegalisatiereserve, reserve opgave watersysteem en baggeren. Het resultaat voor deze taak en het effect daarvan op de eindstand van de bestemmingsreserves wordt hiernaast weergegeven.

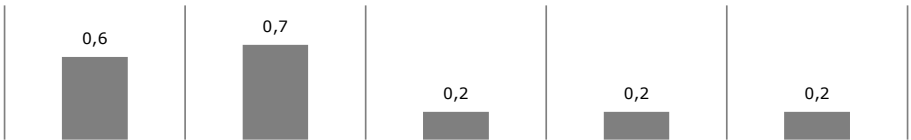
³ Inclusief de belastingopbrengst uit de verontreinigingsheffing.

⁴ Voor de exacte standen van de reserves en de bijbehorende overboekingen, zie beheerbegroting.

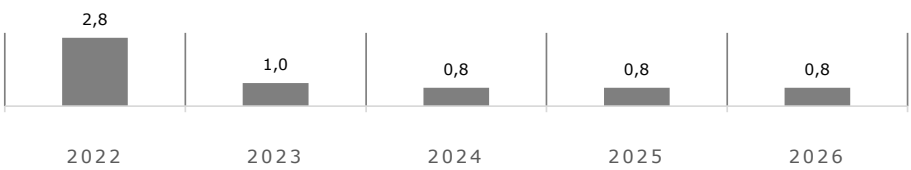
RESULTAAT PER JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

BESTEMMINGSRESERVE TARIEFEGALISATIE PER EINDE JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

BESTEMMINGSRESERVE BAGGEREN PER EINDE JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

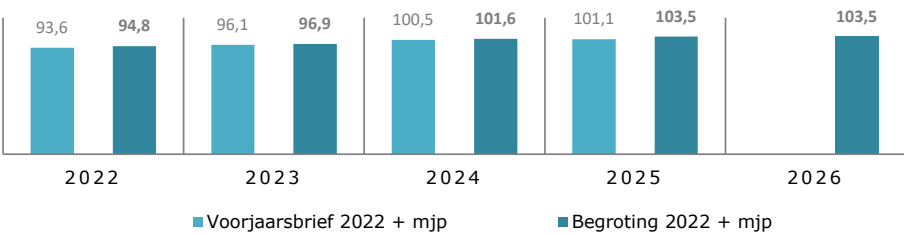

Zuiveringsbeheer

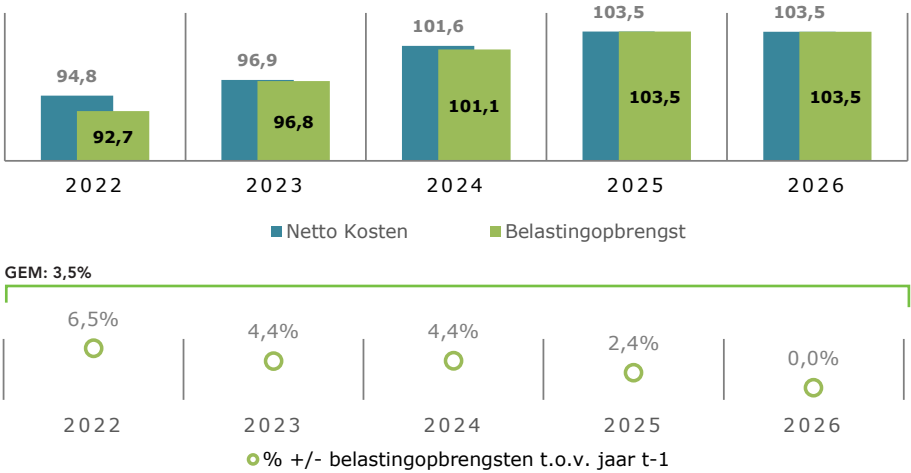
De totale kosten in 2022 zijn € 1,2 miljoen hoger dan de voorjaarsbrief. Deze kostenstijging werkt structureel door in de jaren na 2022. De verklaringen hiervoor zijn te vinden in de programma's Wonen en zuiveren en Besturen en belastingen.

Totale kosten en belastingopbrengsten

TOTALE KOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

TOTALE KOSTEN EN OPBRENGSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

De meerjarenprognose van de belastingopbrengsten heeft een gemiddelde procentuele stijging van 3,5%.

Resultaat en invloed daarvan op de bestemmingsreserve

Het resultaat wordt jaarlijks beoordeeld per kostendrager en toegevoegd of onttrokken aan de bestemmingsreserves tariefegalisatie. In 2022 wordt van het begrote verlies € 2,1 miljoen uit de tariefegalisatiereserve gehaald. Het resultaat voor deze taak en het effect daarvan op de bestemmingsreserve wordt hieronder weergegeven in twee grafieken.

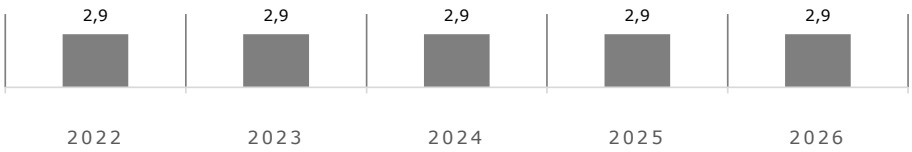
RESULTAAT PER JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

BESTEMMINGSRESERVE TARIEFSEGLISATIE PER EINDE JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

OVERIGE BESTEMMINGSRESERVES PER EINDE JAAR (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

5.3 Belastingeenheden, -tarieven en lastendrukprofielen

De eenheden waarmee we rekenen om de tarieven te bepalen, zijn hieronder weergegeven en gebaseerd op de cijfers van GBLT. Het belastingboekje van de Unie van Waterschappen is de basis van de profielberekening voor de lastendruk⁵. De belastingopbrengsten (§ 5.2) leiden tot de hiernaast getoonde lastendruk per profiel.

De hiernaast staande eenheden, tarieven en lastendrukprofielen wijken op onderdelen af van de voorjaarsbrief. Het aantal vervuilingseenheden (v.e.'s) voor de zuiveringsheffing (met name bedrijfsvervuilers) is hoger dan eerder geraamd. De eerder verwachte nadelige effecten van coronapandemie blijven uit. Het tarief per v.e. (2,3%) stijgt hierdoor minder dan de stijging van de totale zuiveringsheffing (4,3%).

Ook zien we verschillen in de watersysteemheffing.

- GBLT prognosticeert de WOZ waarde voor de categorie Gebouwd hoger ten opzichte van de begroting 2021. De stijging van de hogere belastingopbrengst wordt meer dan gecompenseerd door een hogere WOZ-waarde. Als gevolg hiervan daalt het tarief voor de categorie Gebouwd.
- Bij de categorie Ingezetenen is het aantal eenheden hoger dan eerder geraamd. De benodigde belastingopbrengst wordt verdeeld over meer eenheden. De tarieven stijgen hierdoor minder dan de stijging van de belastingopbrengst.

5 Lastendrukprofielen zijn aangepast opgenomen conform Ledenbrief oktober 2020 Unie van Waterschappen.

BELASTINGEENHEDEN

Zuiveringsheffing		2021	2022	2023	2024	2025	2026
Bedrijven	VE's x 1.000	426	466	467	468	469	470
Huishoudens	VE's x 1.000	1.118	1.127	1.136	1.145	1.154	1.163

Watersysteemheffing	2021	2022	2023	2024	2025	2026	% kosten-toedeling
WOZ waarde gebouwd totaal x € 1.000.000	178.034	191.987	201.776	208.514	215.510	222.773	51,9%
Ingezetenen aantal x 1.000	467	472	477	482	487	492	40,0%
Natuur (ha) x 1.000	88	88	88	88	88	88	0,4%
Overige ongebouwd (ha) x 1.000	93	93	93	93	93	93	7,7%

BELASTINGTARIEVEN*

Watersysteemheffing		2021	2022	verschil
Gebouwd	WOZ-waarde	0,0190%	0,0184%	-2,9%
Ingezetenen	Woonruimte	55,71	57,69	3,6%
Natuur	ha	2,97	3,10	4,5%
Overig ongebouwd - bemalen	ha	63,15	66,11	4,7%
Overig ongebouwd - bemalen - wegen	ha	105,25	110,18	4,7%
Overig ongebouwd - onbemalen	ha	42,10	44,07	4,7%
Overig ongebouwd - onbemalen - wegen	ha	84,20	88,14	4,7%

Zuiveringsheffing/verontreinigingsheffing		2021	2022	verschil
Bedrijven	VE's	56,42	58,24	3,2%
Huishoudens	VE's	56,42	58,24	3,2%

LASTENDRUKPROFIELEN

Per profiel in € 1	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Huishouden (eenpersoons met huurwoning)	112	116	119	122	124	123
Huishoudens (met huurwoning)	225	232	240	248	251	249
Huishoudens (met eigen woning)	272	278	285	292	295	292
Agrarisch bedrijf bemalen	3.477	3.630	3.723	3.821	3.879	3.877
Agrarisch bedrijf onbemalen	2.425	2.528	2.592	2.660	2.699	2.697
Natuurterrein	2.969	3.101	3.184	3.269	3.322	3.324
Groothandel	888	886	890	903	903	887
Productiebedrijf voedingsmiddelen	19.389	19.864	20.456	21.119	21.416	21.287

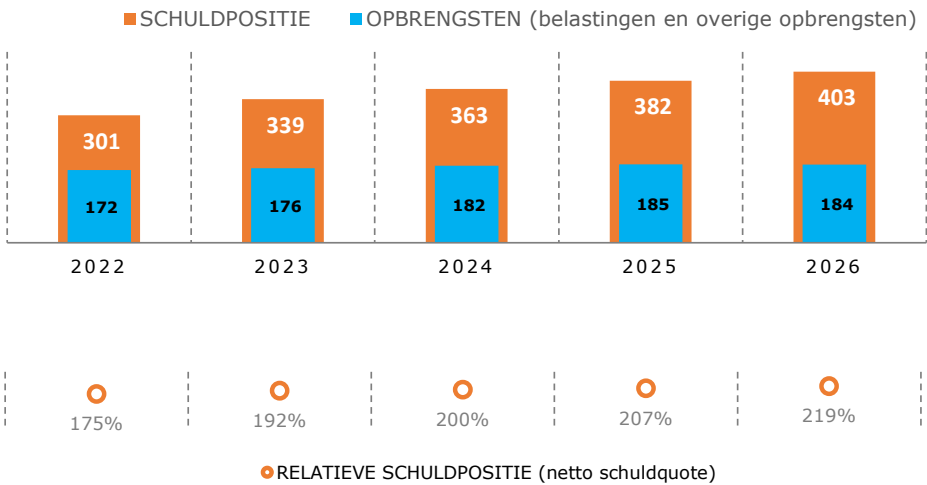
% stijging/daling per profiel	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25	2025/26
Huishouden (eenpersoons met huurwoning)	3,4%	2,7%	2,7%	1,2%	-0,9%
Huishoudens (met huurwoning)	3,3%	3,2%	3,2%	1,5%	-0,9%
Huishoudens (met eigen woning)	2,2%	2,3%	2,6%	1,0%	-1,2%
Agrarisch bedrijf bemalen	4,4%	2,6%	2,6%	1,5%	-0,1%
Agrarisch bedrijf onbemalen	4,3%	2,5%	2,6%	1,5%	-0,1%
Natuurterrein	4,5%	2,7%	2,7%	1,6%	0,1%
Groothandel	-0,2%	0,5%	1,4%	0,0%	-1,8%
Productiebedrijf voedingsmiddelen	2,4%	3,0%	3,2%	1,4%	-0,6%

Bovenstaande stijgingspercentages voor 2022 passen binnen het lastendrukkader zoals in de Voorjaarsbrief is opgenomen. De lastendruk is op basis van bestaand beleid en niet wat de toekomst ons biedt. De daling in 2025/2026 biedt ruimte voor de noodzakelijke intensivering op basis van klimaatontwikkelingen. Deze zijn nu dusdanig onduidelijk dat het niet mogelijk is daar nu projecten voor op te nemen.

5.4 Ontwikkeling schuldpositie

De norm (195%) voor de schuldpositie, zoals gesteld in het tweede hoofdstuk wordt met de huidige inzichten en daaruit voortvloeiende berekeningen vanaf 2024 overschreden. Onderstaande grafiek laat de schuldpositie ten opzichte van de totale opbrengsten zien. Bij de raming van projecten is nog geen rekening gehouden met eventuele subsidiëring uit het Groeifonds. Het verkrijgen van gelden uit dit fonds werkt positief op de hoogte van de schuldpositie.

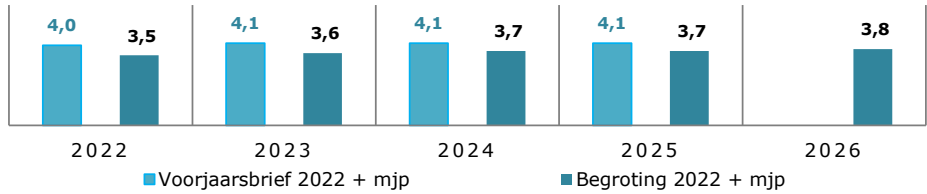
TOTALE SCHULD (BEDRAGEN X 1 MILJOEN)

5.5 Kwijtschelding en oninbaar

Hieronder staan de kosten van kwijtschelding (2022: € 3,04 miljoen) en oninbaar (2022: € 0,44 miljoen) als onderdeel van de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer gebaseerd op de laatste inzichten van GBLT. De kosten voor oninbaar zijn lager geraamd als gevolg van een gewijzigd percentage voor de berekening van oninbaarheid. Voor de kosten oninbaar wordt gerekend met 0,28% van de belastingopbrengst. Dit percentage was 0,58%.

NETTO KOSTEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

Besluit ter vaststelling en goedkeuring

Het algemeen bestuur van Waterschap Vallei en Veluwe, gezien het voorstel van het college van dijkgraaf en heemraden van 12 oktober 2021,

- overwegende dat de begroting 2022 en meerjarenraming 2023-2026, na voorafgaande kennisgeving, vanaf 4 november 2021 gedurende 14 dagen ter inzage heeft gelegen;
- overwegende dat in de organisatieverordening en de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie bepalingen zijn opgenomen met betrekking tot de autorisatie van de netto-kosten per programma en de dekkingsmiddelen alsmede de overschrijding daarvan;
- overwegende dat in de organisatieverordening en de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie bepalingen zijn opgenomen met betrekking tot de autorisatie van de uitgaven en inkomsten van de investeringen;
- overwegende dat in 2023 geldleningen nodig zijn en dat hierop, als de renteontwikkeling daartoe aanleiding geeft, kan worden ingespeeld door zogenaamde uitgestelde leningen te sluiten;
- gelet op de artikelen 83 en 100 van de Waterschapswet,

besluit op 22 november 2021 om:

- de begroting 2022 en meerjarenraming 2023-2026 vast te stellen;
- ten aanzien van de bestemmingsreserves:
 - de kosten in 2022 voor het programma KACTUS (€ 656.000) te onttrekken aan de bestemmingsreserve Opgaven Watersysteem;
 - een bedrag van € 2.477.000 te onttrekken aan de bestemmingsreserve Opgaven Watersysteem en dit bedrag toe te voegen aan de bestemmingsreserve tariefseglisatie Watersysteembeheer (conform voorjaarsbrief);
 - Het overige begrote resultaat 2022 per kostendrager toe te voegen of te onttrekken aan de bestemmingsreserve tariefseglisatie;
- het college van dijkgraaf en heemraden, conform de bepalingen in de organisatieverordening en de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie, te machtigen tot kredietverlening van de in het investeringsoverzicht opgenomen reguliere investeringen, waarvan de start van de uitvoering of het moment van aanschaffing is gepland in het begrotingsjaar 2022;
- het college van dijkgraaf en heemraden, conform de bepalingen in de organisatieverordening en de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie, te machtigen tot kredietverlening tot een maximum van bruto € 2 miljoen van de in het investeringsoverzicht opgenomen niet-reguliere investeringen waarvan de start van de uitvoering of het moment van aanschaffing is gepland in 2022;
- het voorstel om aan het college van dijkgraaf en heemraden de bevoegdheid te verlenen leningen aan te trekken tot maximaal het bedrag van de vermogensbehoefte zoals opgenomen in bijlage 3 van de beleidsbegroting, zijnde de volledige vermogensbehoefte van 2022 en 50% van de vermogensbehoefte van 2023;
- de subsidieplafonds 2022 vast te stellen voor de volgende regelingen:
 - Waterbewustzijn op € 218.000,-;
 - Stimulering Landelijk gebied op € 50.000,-;
 - Stimulering Stedelijk gebied op € 250.000,-.

Aldus vastgesteld in:

de vergadering van het algemeen bestuur d.d. 22 november 2021.

drs. ing. K.A. Blokland,
secretaris

mr. S.H.M. Ornstein MCPm,
dijkgraaf

Foto RoyalHAsKoning

Bijlagen: verplichte paragrafen

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van het waterschap is. Een goed weerstandsvermogen kan voorkomen dat elke financiële tegenvaller direct leidt tot hogere lasten. Voor het beoordelen van het weerstandsvermogen is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de risico’s en inzicht in de aanwezige weerstandscapaciteit.

Risico analyse - Methode Fine en Kinney

De risico’s zijn geïnventariseerd en financieel vertaald op basis van de methode Fine en Kinney. De risico’s zijn in 2019 geactualiseerd. Bij de risico’s is onderscheid gemaakt in:

- **Te verzekeren risico’s**
Wij zijn verzekerd voor onder andere: brand, dienstauto’s, materieel, wettelijke aansprakelijkheid, ongevallen en voor lopende projecten (Construction All Risks).
- **Risico’s waarvoor voorzieningen zijn gevormd**
Voorzieningen zijn gevormd voor het risico van oninbaar worden van belastingaanslagen alsmede voor pensioenvoorzieningen van bestuur en wachtgeldverplichtingen van bestuur en personeel.
- **Risico’s die in de reguliere exploitatie worden opgevangen**
In de reguliere exploitatie vangen we ook risico’s op. Daarvoor werken we risicobewust en treffen we beheersmaatregelen. Financiële gevolgen van de kleinere risico’s vangen we binnen de reguliere exploitatie op.
- **Risico’s die relevant zijn voor het weerstandsvermogen**

Weerstandsvermogen

Daar waar bovenstaande zaken de risico’s niet afdekken, worden ze afgedekt door de algemene reserves, te weten de benodigde weerstandscapaciteit. De beschikbare weerstandscapaciteit wordt gevormd door de algemene reserves.

(BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

Weerstandscapaciteit per taak	Algemene reserves	Benodigd o.b.v. risico’s ⁶	Ratio weerstands- vermogen
Watersysteembeheer	€ 3,63	€ 1,837	2,0
Zuiveringsbeheer	€ 7,45 ⁷	€ 5,324	1,4
TOTAAL	€ 11,08	€ 7,161	1,5

⁶ Op basis van ab-voorstel 27 november 2019.
⁷ Dit is inclusief het voorstel bij de jaarrekening 2021 om het weerstandsvermogen Zuiveringsbeheer aan te vullen.

Risicoparagraaf

De risicoparagraaf geeft een inventarisatie van de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen. Het gaat om risico's waarmee nog geen rekening is gehouden in het weerstandsvermogen, maar die wel van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van het waterschap.

Claims van derden

Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

Vanuit Bestuursakkoord Water hebben de waterschappen jaarlijks circa € 200 miljoen toegezegd aan het HWBP programma (50%; het Rijk betaalt de andere 50%). Deze 50% is verdeeld in een solidariteitsbijdrage door alle waterschappen (40%) en een projectgebonden aandeel (10%). Jaarlijks geven de waterschappen de ramingen voor de projecten door en wordt op basis hiervan de omvang van het projectgebonden aandeel bepaald, alsmede het restant dat via de solidariteitsbijdrage in rekening wordt gebracht. Als de daadwerkelijke realisatie van de projecten achterblijft bij de raming dan wordt achteraf het restant via naheffing op de solidariteitsbijdrage bij alle waterschappen in rekening gebracht.

Het HWBP heeft aangegeven dat we voor 2021 afstevenen op een onderbesteding van de projecten van tussen de € 100 miljoen - € 150 miljoen. Dat betekent dat er tussen € 10 miljoen - € 15 miljoen nageheven moet worden. Ons aandeel hierin bedraagt circa € 0,6 miljoen - € 1,0 miljoen. Dit bedrag is nog niet meegerekend in de cijfers. Het HWBP kijkt naar mitigerende maatregelen om dit effect te dempen.

Overige risico's

Afvalstoffenbelasting zuiveringsslib

In het regeerakkoord staat een passage over de verbreding van de grondslag van de afvalstoffenbelasting opgenomen. De passage luidt als volgt:

“Verbreden van de grondslag vindt plaats door afschaffing van de vrijstelling van zuiveringsslib en het in de heffing betrekken van afval verbrand in biomassa-energie-centrales.”

Deze passage raakt mogelijk de kosten van slibverwerking van ons waterschap. Uit de toelichting bij de begroting blijkt dat in 2021 vervolgonderzoek plaatsvindt. Naar aanleiding van deze passage staat de Unie van Waterschappen in nauw contact met het Ministerie van Financiën en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. In de Miljoenennota is opgenomen dat in 2021 de mogelijkheden voor en effecten van een nieuwe afvalstoffenbelasting worden onderzocht.

Het lijkt erop dat de afschaffing van de vrijstelling op z'n vroegst per 1 januari 2023 gerealiseerd wordt, op dit moment is daar echter niks concreets over bekend. De extra kosten voor Waterschap Vallei en Veluwe bedragen maximaal € 1 miljoen per jaar (op basis van tarief 2017).

Stikstofdossier

In 2019 heeft de Raad van State vastgesteld dat de beoordeling die aan de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) ten grondslag ligt niet aan de onderbouwingseisen voldoet. Vanaf die periode werken Rijk en provincies maatregelen uit om onder meer grote bouw- en infrastructuurprojecten te laten doorgaan.

De Wet stikstofreductie en natuurverbetering die in juli 2021 van kracht is geworden, regelt onder meer resultaatsverplichtingen voor stikstofreductie: in 2025 moet minimaal 40% van het areaal van de stikstofgevoelige natuur in beschermde Natura 2000-gebieden een gezond stikstofniveau hebben; in 2030 minimaal de helft en in 2035 minimaal 74%. Het Besluit stikstofreductie en natuurverbetering werkt de stikstofwet verder uit, waaronder de bouwvrijstelling. De vrijstelling geldt voor bouw-, aanleg- en sloopactiviteiten. De vrijstelling geldt niet voor de gebruiksfase van wat wordt gebouwd of aangelegd.

De wet- en regelgeving en het programma van maatregelen om die reductie te bereiken en de natuur te herstellen is nog volop in beweging. De consequenties voor onder meer de projecten en de bedrijfsvoering zijn, met name voor de middellange termijn, niet eenduidig in te schatten.

Spanning op de arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt is volop in beweging en in het tweede kwartaal van 2021 kunnen we spreken van een overspannen arbeidsmarkt. Het CBS geeft aan dat de spanning op de arbeidsmarkt vooral is toe te schrijven aan de unieke situatie dat het aantal openstaande vacatures het aantal werklozen overschrijdt.

De gevolgen van de spanning op de arbeidsmarkt komen onder meer als volgt tot uiting:

- Specialistische functies zijn lastig in te vullen.
- Het aantal reacties op vacatures wordt steeds minder en vacatures staan langer open.
- Er wordt meer gebruik gemaakt van inhuurconstructies, waardoor de personeelskosten hoger zijn dan begroot.

Als gevolg van de schaarste kunnen vertragingen optreden in processen en projecten en kunnen de kosten toenemen.

Kostenontwikkeling en leverbetrouwbaarheid bouwmaterialen

Door de wereldwijde coronamaatregelen is de productiecapaciteit van bouwmaterialen teruggeschoefd en zijn logistieke problemen ontstaan. Daartegenover is er een grote vraag naar bouwmaterialen. Een aantal van de oorzaken zijn tijdelijk, maar leveranciers durven in deze onstabiele markt geen uitspraak te doen over de verdere prijsontwikkeling en de leveringsbetrouwbaarheid. Voor projecten op korte termijn moet het waterschap rekening houden met extra verhogingen. Vooral projecten met hout en staal zullen naar verwachting duurder worden. Daarnaast zien we dat levertijden onder druk staan. Dit legt een extra druk op het bouwproces en geeft planningsonzekerheid.

Financiering

In 2021 is de rente (ten opzichte van 2020) licht gestegen, waarbij zichtbaar is dat de rentestanden direct reageren op de corona-ontwikkelingen (de komst van de Deltavariant van het coronavirus in de zomer zorgde bijvoorbeeld direct voor een daling van de rente). Dit wordt met name veroorzaakt doordat de economie zich sneller dan verwacht herstelt van de effecten van de corona-crisis. De Europese Centrale Bank (ECB) heeft aangekondigd het aankooptempo van obligaties wat te gaan verlagen in het najaar. Omdat de inflatie langer dan verwacht boven de 2% zal liggen in Europa zal het ECB-beleid om de rente te drukken ruim blijven.

Hiermee is de verwachting reëel dat de rentetarieven de komende periode niet veel zullen stijgen. De één- en driemaands Euribor rentes blijven nog geruime tijd negatief, waarbij het wel mogelijk is dat deze in de loop van 2022 wat minder negatief worden.

In de begroting 2022 is gerekend met een rente van 0,5% voor nieuw aan te trekken langlopende leningen in 2022 (en 1,0% voor 2023, 1,5% voor 2024 en 2% vanaf 2025) en voor kortlopende leningen is 0% gehanteerd. De rente bij de Nederlandse Waterschapsbank bedraagt:

	okt-21	okt-20
Debet op rekening courant	0,00%	0,00%
Geldlening lineair 5 jaar	-0,28%	-0,35%
Geldlening lineair 10 jaar	0,01%	-0,19%
Geldlening lineair 20 jaar	0,46%	0,11%

Liquiditeitsprognose

De vermogensbehoefte in 2022 is € 69 miljoen en voor 2023 € 56 miljoen. In 2021 wordt de kasgeldlimiet (rood staan op de rekening courant, € 35 miljoen) naar verwachting niet volledig benut. De oorzaak hiervan is de bewuste keuze om een deel om te zetten in langlopende financiering. Uitgaande van volledige benutting van de kasgeldlimiet (rood staan op de rekening courant) in 2022 financieren we het restant ad € 34 miljoen met nieuwe leningen. De treasury-commissie hanteert de uitgangspunten uit het afwegingskader voor het bepalen van de looptijd van de aan te trekken leningen. Daarnaast spelen we in, indien nodig, op eventuele rentestijgingen door het afsluiten van geldleningen met uitgestelde storting, dan wel het omzetten van een deel van het rood staan in langlopende financiering. De komende jaren heeft het waterschap een tekort aan liquide middelen. Eventueel (tijdelijke) overschotten zetten we uit bij het Rijk (schatkistbankieren).

Bestaande leningenportefeuille

Onderstaande tabel geeft inzicht in de stand eind 2022 van de bestaande portefeuille en rentegevoeligheid van de langlopende leningen. Vervroegde aflossing is niet mogelijk.

(BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	Stand
Stand per 1 januari 2022	248,2
Reguliere aflossingen	21,7
Stand per 31 december 2022	226,5
Gemiddelde Rente	1,7%

Aan medewerkers zijn hypothecaire leningen en autoleningen verstrekt voor € 0,8 miljoen (per 1 januari 2022). Het waterschap heeft een achtergestelde lening verstrekt aan Bio Energie-centrale Harderwijk B.V. van € 4,45 miljoen.

Renterisiconorm

De renterisico's op de vaste schuld (toekomstige rentelasten zijn hoger dan begroot of hoger dan een bestuurlijk wenselijk geacht niveau) worden volgens de wet FIDO ingekaderd door de renterisiconorm. De renterisiconorm bedraagt 30% van het begrotingstotaal van het komende begrotingsjaar.

(BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	2022	2023	2024	2025	2026
Reguliere aflossingen bestaande leningen	20,2	17,3	17,0	17,0	15,9
Reguliere aflossingen nieuwe leningen	1,5	3,2	6,0	8,3	10,6
Renterisico	21,7	20,5	23,0	25,3	26,5
Berekening renterisiconorm					
Begrotingstotaal	162,8	168,6	174,0	176,4	176,4
Percentage regeling	30%	30%	30%	30%	30%
Renterisiconorm	48,8	50,6	52,2	52,9	52,9
Ruimte onder renterisiconorm	27,1	30,1	29,2	27,6	26,4
Overschrijding renterisiconorm					

Kasgeldlimiet

Volgens de wet FIDO mag maximaal 23% van de begroting met kortlopende geldleningen of via krediet in rekening-courant worden gefinancierd. Deze kasgeldlimiet beperkt het renterisico op de korte financiering. Uit onderstaande tabel blijkt dat de kasgeldlimiet in het 2^e kwartaal naar verwachting wordt overschreden. Dit past binnen de wet FIDO en zal opgevangen worden met kasgeldleningen.

(BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

	Kwartalen 2022			
	I	II	III	IV
Gemiddelde vlottende schuld	35,0	40,0	35,0	35,0
Gemiddelde vlottende middelen				
Netto vlottende schuld/middelen	35,0	40,0	35,0	35,0
Berekening kasgeldlimiet				
Begrotingstotaal	162,8			
Percentage regeling	23%			
Kasgeldlimiet	37,5			
Ruimte onder kasgeldlimiet	2,5	-	2,5	2,5
Overschrijding kasgeldlimiet	-	2,5	-	-

EMU-saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid (inclusief decentrale overheden). De landen die meedoen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU), hebben afspraken gemaakt over het op orde houden van de overheidsfinanciën. Eén van deze afspraken heeft betrekking op het begrotingstekort van landen, oftewel het EMU-tekort dat maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen.

De Unie van Waterschappen, IPO en VNG hebben op 23 mei 2018 met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in de periode 2019 tot en met 2022. Deze ruimte bedraagt 0,4% van het BBP en is als volgt onderverdeeld: 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen. De ruimte voor de waterschappen van 0,05% BBP leidt met de meest recente raming van het BBP voor 2022 tot een maximaal EMU-tekort van € 447,4 miljoen in dat jaar en loopt naar verwachting op naar € 482,4 miljoen in 2026. Ons deel voor 2022 ligt daarbij rond de € 22,5 miljoen en loopt op naar € 24,2 miljoen in 2026. Wel is het zo dat over het aandeel van de waterschappen met het nieuwe kabinet opnieuw overlegd zal moeten worden.

Onderstaand overzicht toont ons aandeel in het EMU-saldo voor de komende jaren (uitgaande van 0,4% BBP), waarbij wel de kanttekening gemaakt moet worden dat er met het nieuwe kabinet weer over onze ruimte onderhandeld moet worden. Hieruit blijkt dat er in een aantal jaren sprake is van een (lichte) overschrijding van ons aandeel. Dit wordt veroorzaakt door de relatief hoge bruto investeringsuitgaven.

(BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)						
		2022	2023	2024	2025	2026
Exploitatiesaldo		5,1-	1,9-	1,2-	-	-
EMU-exploitatiesaldo		5,1-	1,9-	1,2-	-	-
Bruto-investeringsuitgaven	-	70,1	71,0	53,7	65,1	65,5
Subsidies	+	21,6	7,5	0,8	14,7	16,6
Afschrijvingen	+	27,5	27,7	30,1	30,9	27,6
Invloed investeringen		21,0-	35,9-	22,8-	19,5-	21,3-
Toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. de exploitatie	+	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Onttrekkingen aan voorzieningen t.g.v. de exploitatie	-					
Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-	1,6	0,2	0,2	0,2	0,2
Externe vermeerderingen van voorzieningen	+					
Invloed voorzieningen		1,3-	0,1	0,1	0,1	0,1
EMU SALDO		27,4-	37,8-	23,9-	19,4-	21,2-
Referentie waarde		22,5-	22,9-	23,4-	23,8-	24,2-
Ruimte onder referentiewaarde		-	-	-	4,4	3,0
Overschrijding referentie waarde		4,9	14,9	0,5	-	-

Verbonden partijen

Met verbonden partijen worden rechtspersonen bedoeld waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

- Onder bestuurlijk belang verstaan we dat we een zetel in het bestuur hebben of het hebben van stemrecht;
- En met financieel belang bedoelen we dat wij middelen ter beschikking stellen die wij kwijt zijn bij faillissement van de verbonden partij en/of als er financiële problemen bij de verbonden partijen kunnen worden verhaald op het waterschap.

Deze paragraaf is om twee redenen van belang voor het algemeen bestuur. In de eerste plaats voeren de verbonden partijen vaak beleid uit, dat het waterschap in principe ook zelf kan doen. Het waterschap blijft eindverantwoordelijk voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma’s. Er blijft dus voor het algemeen bestuur een kaderstellende en controlerende taak over bij die programma’s. De eigen inbreng is dan soms erg moeilijk te realiseren. Op de tweede plaats zijn er kosten gemoeid met de deelname en zijn er financiële risico’s die het waterschap met de deelname kan lopen.

Unie van Waterschappen (bijdrage 2022: € 0,52 miljoen)

De Unie van Waterschappen behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen voor een goede waterstaatsverzorging binnen het waterschapsbestel. De Unie treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de Rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. In de ledenvergadering hebben de voorzitters van de waterschappen zitting.

STOWA (bijdrage 2022: € 0,55 miljoen)

In de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) nemen alle regionale waterbeheerders in Nederland deel. Dit zijn waterschappen, provincies en Rijkswaterstaat. De STOWA doet onderzoek op het gebied van afvalwatersystemen, waterketen, watersystemen en waterwegen. De leden van het bestuur van de STOWA worden benoemd uit de in de stichting deelnemende organisaties.

Het Waterschapshuis (bijdrage 2022: € 1,30 miljoen)

Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de ‘natte’ sector.

De Nederlandse Waterschapsbank (verwachte opbrengst 2022: € 0,6 miljoen)

Waterschap Vallei en Veluwe beschikt over 631 aandelen A en 88 aandelen B in de Nederlandse Waterschapsbank met een nominale waarde van € 100.387. In de meerjarenraming rekenen we met een dividendopbrengst (€ 0,6 miljoen per jaar).

Gemeenschappelijk Belastingkantoor GBLT (bijdrage 2022: € 4,35 miljoen)

GBLT verzorgt het heffen en innen van belastingen voor de waterschappen: Vallei en Veluwe, Zuiderzeeland, Drents-Overijsselse Delta, Rijn en IJssel en Vechtstromen en de gemeenten: Bunschoten, Dalfsen, Dronten, Leusden, Nijkerk en Zwolle. Het bestuur van GBLT bestaat uit bestuurders van de deelnemende waterschappen en gemeenten.

Muskusrattenbeheer (bijdrage 2022: € 1,59 miljoen)

Waterschap Rivierenland voert vanaf 1 januari 2012 het muskusrattenbeheer uit voor de waterschappen Rijn en IJssel, Vallei en Veluwe, Hollandse Delta en Rivierenland. De bestuurlijke samenwerkingsvorm is gebaseerd op een overeenkomst van kosten voor gemene rekening.

Aqualysis (bijdrage 2022: € 1,30 miljoen)

Het laboratorium Aqualysis zorgt ervoor dat alle genomen monsters voor het meten van de waterkwaliteit worden geanalyseerd.

Centrumregeling Meten en Monitoren Afvalwaterketen en Grondwater

Het waterschap is met 19 gemeenten een samenwerking aangegaan voor het meten en monitoren in de afvalwaterketen en grondwater. De uitvoeringsorganisatie van deze samenwerking is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid.

Per 1 januari 2021 is de uitvoeringsorganisatie omgevormd tot een centrumregeling, waarbij het waterschap als centrumorganisatie gaat optreden. De medewerkers (3,2 fte) zijn formeel in dienst van het waterschap, maar alle deelnemers van de Centrumregeling Meten en Monitoren Afvalwaterketen en Grondwater dragen de kosten en de risico's.

Bio Energiecentrale Harderwijk BV

De Bio Energiecentrale Harderwijk B.V. gebruikt bestaande warmtestromen van de rwzi Harderwijk voor de vergisting van mest(overschot) en externe stromen. Met die vergisting produceert de vennootschap 8 miljoen m³ groen gas per jaar en zet digestaat (bodemverbeteraar) af in het buitenland. Hiermee levert de energiecentrale een bijdrage van 30% aan onze energieneutraliteit. Het waterschap (50% aandeelhouder) beschikt over 10 aandelen met een totale nominale waarde van € 0,01 miljoen. Beide aandeelhouders hebben een achtergestelde lening verstrekt van elk € 4,46 miljoen. Voor de gehele vordering is uit voorzichtigheidsprincipe een voorziening voor oninbaarheid getroffen.

Overige samenwerkingsverbanden

Daarnaast heeft het waterschap diverse samenwerkingsverbanden op het gebied van bijvoorbeeld waterketen en ICT. Omdat hiervoor geen aparte entiteiten zijn opgericht, vallen deze niet onder de verbonden partijen.

Kostentoerekening

De kosten en baten worden toegerekend aan de beleidsproducten op basis van objectieve, bedrijfs-economische criteria. Wij hanteren hierbij in hoofdlijnen de landelijke BBP systematiek, waarbij de verdeling naar de twee taken is gebaseerd op de nieuwe financieringsstructuur, zoals uitgebracht door de Unie van Waterschappen. Deze hoofdlijnen zijn:

- De kosten en baten die direct aan een afdelingsproduct kunnen worden toegerekend, worden op dit afdelingsproduct verantwoord;
- De kosten en baten die niet direct aan een afdelingsproduct kunnen worden toegerekend, worden eerst verantwoord op (hulp)kostenplaatsen en op basis van bedrijfseconomische criteria verdeeld;
- De door de medewerkers bestede uren worden aan de afdelingsproducten toegerekend op basis van de door die medewerkers geschreven uren;

- De uurtarieven zijn gebaseerd op de personeelslasten en overheadkosten (toegerekende huisvesting en facilitaire zaken, communicatie, informatisering en automatisering, organisatie en personeel, juridische zaken) en zijn bepaald door het totaal van de afdelingskosten te relateren aan de begrote productieve uren van de afdeling;
- De kosten en baten van bedrijfsvoering worden aan de verschillende producten en of afdelingen toegerekend op basis van verdeelsleutels volgens bedrijfseconomische criteria (bijvoorbeeld huisvestingskosten op basis van m² per afdeling, informatisering en automatisering op basis van fte's per afdeling, laboratoriumkosten op basis van ILOW punten, de financiële taak op basis van directe kosten);
- De netto kosten worden per beleidsproduct bij elkaar opgeteld en verdeeld over de taken van het waterschap.

Bedrijfsvoering

Aan een lange periode van voornamelijk thuiswerken is in de tweede helft van 2021 een einde gekomen. De mogelijkheden voor fysieke vergaderingen, ontmoeten en samen werken op kantoor of in het gebied nemen toe. Dat is niet alleen prettig voor gebiedsprocessen met bewoners en belanghebbenden, maar ook voor onze bedrijfsvoering en organisatie-ontwikkeling.

Hybride werken

We werken toe naar een hybride werkconcept, waarbij een balans zal ontstaan tussen thuis, op locatie of op kantoor werken. Veel meer dan voorheen zal het type werkzaamheden bepalen waar we gaan werken. Alle dagen reizen naar kantoor zal voor veel medewerkers tot het verleden behoren. Dat draagt bij aan onze CO₂ doelstellingen, maakt ons aantrekkelijk als moderne werkgever en helpt ons om als organisatie meer flexibel en wendbaar te worden. Onze huisvesting in de kantoren in Apeldoorn hebben we hierop aangepast. Op basis van ervaring bekijken we het komende jaar ook de mogelijkheden op onze steunpunten en rwzi's.

Koers 2027

De dynamiek in onze omgeving beïnvloedt sterk de voorspelbaarheid van ons werk. Steeds vaker werken we samen met partners aan opgaven waar water een ordenend principe in is en die bijdragen aan het vergroten van de kwaliteit van de leefomgeving. Om goed in te kunnen spelen op actuele ontwikkelingen en om samen te kunnen werken met partners, is het noodzakelijk dat we intern onze basis goed op orde hebben en dat we goed op elkaar zijn ingespeeld.

Medio 2020 zijn we gestart met een traject om de inhoudelijke koers, verwoord in de BOVI en BOP, meer aan te laten sluiten op onze interne organisatie. We willen een wendbaar waterschap zijn: een betrouwbare overheid en een vitale organisatie die snel kan acteren op ontwikkelingen. Dat is Koers 2027. Met een gecoördineerde aanpak werken we de komende jaren aan de ontwikkeling van de organisatie, concernsturing en verdere professionalisering van de bedrijfsvoering. We hanteren daarbij de vier ontwikkelthema's: een verdere implementatie van het meervoudig sturingsmodel, de doorontwikkeling van de beleidscyclus, digitale informatievoorziening en procesmanagement en het professionaliseren van de integrale advisering.

Strategisch personeelsplanning en arbeidsmarktcommunicatie

Nog niet eerder was de arbeidsmarkt zo krap als nu. Dat merkt onze organisatie ook.

De concurrentie tussen organisaties neemt toe en er is meer vraag dan aanbod, met name in de techniek en op het gebied van IT. De krapte lijkt een structurele trend. Daarom hebben we gekozen voor een strategische personeelsplanning en een actieve arbeidsmarkt benadering.

De strategische personeelsplanning is er op gericht om medewerkers passende ontwikkelkansen te bieden en (interne) mobiliteit te bevorderen. In de actieve arbeidsmarktbenadering maken we de komende jaren gebruik van een recruiter die actief op zoek gaat naar geschikte kandidaten voor openstaande functies en mensen die onbekend zijn met het waterschapswerk te interesseren bij ons te werken. Daarnaast starten we in het najaar met een arbeidsmarkt-campagne, specifiek voor Waterschap Vallei en Veluwe, om meer bekendheid te genereren voor ons waterschap als werkgever. Op deze manier willen we nu en in de toekomst mensen vinden die van toegevoegde waarde zijn voor onze organisatie.

